

Ә' ФРАНДНЕ
НВИСК'АРЕ
КӨРМАНЩА
СОВЕТНЕ

ЫА IV-А

228

НАШИРАТА НӨКӨМӘТЕ

پاڻي ۾ ليل
نه مراندني نهي ڪارن ڪور ڪا جا سوڳا
سوڳي تي

ٻيا - 4

Casimé Celâl

Fondation de l'Union des
écrivains kurde de l'URSS

C=89

Кытуба
Башка Наву.
Вандукарэ
Ихсту ма нору
гир. 1.

Ә' ФРАНДНЕ НВИСК' АРЕ
КӨРМАНЦА СОВЕТИЕ

йа IV а

НАЗР КЪР

ЩАСМЕ ШӘЛИЛ!

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՔՈՒՐԴ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՍՏԵՂՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ:

IV Գ Ի Ր Ք

Կազմեց՝ Ջ. ՋԱԼԻԼ

(Քրդերեն լեզվով)

Հայպետհրատ, Երևան, 1946

ТВОРЧЕСТВО СОВЕТСКИХ КУРДСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ

КНИГА IV

Составил Д. Ж. ДЖАЛИЛ

(На курдском языке)

Армгиз, Ереван, 1948

• Н'ӘЩИЕ ШЫНДИ

Д Э С Т Э Б Ъ Р А К

«Нәрге сәрһатһа мһн дыһрһи, әу гәләки дыре-
жә, гәрәке бһнһм бһра хуә бәрхвани у шыванһа
хуә ө гәлә-гәлә тыштед дһне. Йәке жи: мһр'а дәст
надә, вәки әз б хуә бежһм, ле тә wәрә әзе дәрәда
һәваләки хуә тәр'а гһли бһкһм, наше адрһе тә чауа
дһбһр'ә, өса жи бһкә», — б ви тәһәри хәбәр дана хуә
дәст һ'екһр реуһе һәвалә мһн.

— Әз дһчум Әлөгәзе, гөндәд көрманщайә т'әзә;
мһн дһхаст дһса у дһса бһнһвисһа дәрәда колхозада,
чһка чһда пешда чунә, чһка чһда у чһда кадһр пеш-
да һатһнә, чһка жһна көрманща азабуи пешдачунә чауа
дәст аһинә, чһка у һ'әзар чһкае дһне...

Чһае Әлөгәзе пешбәри мәбу; хане дһкһрһи бә-
ләкһед бәрфе, һ'әуаса мерһв б һанар'а дһһат. Ро-

жә сайи бу у хwәш. Әре, шымаә'те готийә: «Рожа хwәш, сьбәдә хwәшә». У әз дьнер'ым у дьфькьрым. Бира мьн те зар'отийа мьн, wәки мьн һәма wә'дәки кьнда л Әлөгәзе дәрбазкьр бу. Әw wәхт-wәхте бьрчибуне бу, wәхте кәштьне, wәхтәки өса, wәки хәлайа мера бу... Сала к'әзер нәьсд к'ижда: сала шәр'е әрмәнийа у роме... ч бежи, wәки мьн бәр ч'әве хwә нәдитьн, шәw у кәние б хун, т'алан у тажан, һесирбун, қулбун, жьне мәлул у... Л һәр, һәр дәра, л чөле, к'әwшән, л һәр маләке тьрс у хоф.. Гәло, гәло қә дьвә, wәки мәрьв рожед өса ж бир бькә...

«Бәле,—рәwне кәвалә мьн, мәрьв дьве тыштәк ани бира хwә, фькьра мьнә бәлабуйи бәр б хwә т'әглиф кьр у дьса дәст б думайа хәвәрдана хwә кьр,—өз wәхтәки л района Әлөгәзе дьхәвьтим: зәманә Советие; л һәр дәра дьһатә дәнге к'ьламе т'әзә, шымаә'т аза бубу: әwе дәст б ә'мьре тә'зә кьрбу: дәст б хәвата гөмрөһ' бубу. Партиә, к'өкөмәта Советие дабу пешие мә, wәки әм раионе—бу д пьрса мальәбуна гөмрөһ'да, йа т'әшкьлкьрьна колхозада, пьрса култураеда, пешда бьвьн у к'ьлбәт, бона қәдандьна wан дәрәшә, бәре ә'wльн лазьм бу һазьркьрьна кадьра,

Әз ве гәве һкарьм биньм бира хwә, чька мә чьқа кадьр д we районәда данә һазьркьрьне, лашьке әрмәни, көрманц, лә һәма ж wана, һәла д wи чахьда йәки дьһа бәр б ч'әв бу, актив. Әw зьлма рожәке һатә щәм мьн, өз дьвем рожәкә wa хwәш бу. Wәх-та хәвәрданә әшқа мьн өса пер'а һат, wәки б зарнае готьне. Мәрьв дьгот, мьн у әwи, мә хәwна шә-

вада хэв дитийэ ө гөлэки бөрөдэ хэвдө нас кырийэ. Эви наведе мын хьлда, мын жи—наведе ви у чава дьхвөнийа, эви жи ж мын хьзкыр. Ж үө роже шунда хөватөдэ мө бавөрбуна хвө л хэв ани у арик'ари дьда хэвдө. Эва йэка ай—хай бона хөватэ районе жи зэ'ф рьнд бу.

Ле тө вөрө, хөватийа мө у хөватэ мө гөлэки нөк'шанд. Эм хьндьки л ч'йае Элөгөзө гэр'ийан, мө хьндьки авед кание вөйө сар вөхар у йа сэри эв бу, мө хө д нава шьмаэ'тедэ хөватэ пешийа мө хатбу данине, б т'эмами вөдабу қөдандьне...

Чава зани, хөзар вөвөд чьл у йөкө сале, бист у дөдө ийуне, т'өқйан т'оп у т'вьынг, дьнйа хэв чу хат, бу гөр'э-гөр'а т'она у шилмиота, бу қырч'э-қырч' у вьзэ-вьза гөлла, бу хөвар у газн ө хөвөрзэ, дөст б рожа ог'ьрме гран бу; рожа бавө-бавөйө... У хьлбөт, чава эз, өса жи эв хөвалө мыни шайли дөв б к'өн хьзэрбун хөр'ьнө шөр'ө вөт'өн. Ле өса қөвми. эз нөчум шер', партие эз шандьмө сэр хөватөкө дьне шавдар, хөма хөвалө мын, хөвалө мыни э'зиз, вөки ширьбуна мын, жер'а дьгот Ширьн, миана мерхасөки сльь, қөпөчөкыр у бөре хвө да шне егыр, шер', вөки вөт'өн хай бькө. Эре, бөри чуийне, эз жи хьзаньм, чава өм чуно руе хэв, у эви гот: «Хьре мын, эз иди дьчьм, төе дьмини, к'и занө шарөкө дьне өмө хэв бьвиньн, йане на. Эз дьхазьм хөр'ьм Москвае хай бькьм, Москвае»,—эви дөшар кыр', «Гөло, Москва нинбуяа, х'але мөе чава буяа, х'өрм'өтө хөр, хөр бажарванөки вөт'өне мөр'а, вөки х'өтэ хуна хвө жи ви бажаре азае, л к'едере рудьни Сталине Мөзын, хай бькө». К'өла ви рабубу, мын л ч'өве ви агьри

ньерйи у гот—хормэтэ. Ы'ормэтэ бона хэр вэт'ән-
х'ызэки, йе кө we Москва рэнгин хай бькэ... У эм
шара дөда жи чунэ руе хэв, мә дэсте хэвгьрт, нызам
чава, эви we лэ'зе гөнде хвэ бэре ани бира хвэ,
шарэке жи л Элэгэзе ньери, мын жи—заротийа хвэ;
мэрв дьго, мә х'эсавдар'и дьда хэв, чька эм к'ибун
у ньа бунэ к'и... чьда пешдачуйн...

Паше эви л зар'е хвэ п'ор'көришки, баве кал
у дйа пир, л бьре хвэйи бэдэншер ньерйи у гот:
«Чьда, чьда шөрмэ, хэрге эм фашисте герман бьхэ-
льн бе хэйло бьгжэ ч'йае мә, ви гөнде мә, бе ван
дэра бь'эр'минэ, ида эз, эм бона к'ижан роженэ.
Хайкьрына Москвае, эв хайкьрына Элэгэзейэ» ө эви
у де хэв х'эмезкьрын. Баве кал анииа ви рамуса у
гот: «Ог'ьр бэ тэр'а, хэр'э лаше мын, хэма наве мер-
хасие ж бир нэки: бьра мэрв мер бэ, р'оке л дь-
небэ». Де нэгьрийа, дьса ч'эвед көр'е х'ызкири б
шэват рамуса у гот: «Шире мын б тэ х'элал бэ,
шуре тэ шуре бь'ра бэ, ог'ьр бэ лаше мын, к'едэре
к'эви, шире мын ж бир нэки». Ы'эта к Ширьн не-
зики көр' у цьза хвэ дьбу, мын шарэке жи л дйа
ви зэрбэдэстэ меранэ ньер'и у хвэ-хвэр'а гот: гө-
ло, хэма сэва ве көлфэте нэготьнэ, кө «Шер шерэ,
ч жьнэ, ч мерэ».

У Ширьне мә рек'эт, ж Элэгэзе дэрк'эт, вэки
Москвае-к'эд у сэда мә б синге хвэ, б хуна хвэ,
т'эви хэзар-к'эзара хай бькэ, вэки вэт'эне Советие
хай бькэ, кө дйа ви т'ьме сэрфьназ бэ, вэки баве
ви к'олозе хвэ гот гьредэ, вэки шымаэ'та ви, шы-
маэ'тед советие д нава дэст у п'иада п'еп'эс нэвн,
дул нэвн...

У ж we роже дәсте мә, дәсте мә дәстәбьрака ж һәв қәтһа. Һәма ж бира мьн нәдьчу хәбәре җи пашьн: «Хайкьрьна Москвае, әҗ хайкьрьна Әрмәнистана Советнеә, хайкьрьна ч'һае Әлөгәзе». У әз жи гав у сәһ'әт дьхәвьтим, хәҗ нәдк'әтә ч'ә'ве мьн, гәлә щара мьн нан нәдхар, мьн мал ө зарө бир кьр-бубун: т'әне у т'әне дьхәвьтим, җәки б щьмаә'тер'а т'әвайи али фронте бькьм, али Ширьне дәстәбьраке хәә. У рож дәрбаз-дьбун, мьн щав нәдьстәнд. Шәв у ро Ширьн л бәр ч'әве мьн бу. Шәва мьн һәй д хәҗна хәәда дьдит: әҗи дьл дьда мьн, мьн дьл дьда җи у паше, паше, гава мьн банз дьда сәр хәә, һәҗ дьнер'и хәҗнә... Гәләки бәр хәә дьк'әтьм. Щарна жи әз дьчумә гөндә баве җи; гөнде Сәне. Мьн баве дьпьрси, баве жи ж мьн дьпьрси, ле кәсәки, т'ө кәсәки дәрәқа Ширьнда һьзан бу: «гәлә саг'ә, һане... мьрийә»? Ле мә, һәма җан роже чәтьнда мьзгиникә гәләки хере бьһист, шабуна льнге мә әрд нәдьгьрт. Л һәр дәра бу гьммин, бу һәйдадә, гөтьн «Москвае алт'кьр», гөтьн: «Дьжмьн л бәр дәрге Москвае һатә алт'кьрьне, һ'ьнщьр'андьне», гөтьн: «Әскәре Советне бәри фашиста дан, фашист дьр'әвьн», гөтьн у л һәр дәра әҗ хәбәре шае дьготн. У гава әва хәбәра ч'әвронкае гөндие Сәнеи ә'һан бьһист, го: «Е, щькьр ж ве гавер'а, җәки өсанә, көр'е мьни саг'ә... Москвае алт'кьр»!

У растие жи, чәндәки дьне, мьн к'аг'әза дәстәбьраке хәә стәнд. Мьн стәнд у лә'зәки щие хәәда бумә кәвьр, мьн т'ақәт нәдкьр вәкьра—хуна сәрканверте тьштәки п'ак нәдьгот... Ле чаҗа һәбуйа,

мын бэр хвэ да у ьеди ө фэсал вөкьр. Хэбэра не-
шыи ва бу. «Мэтьрсэ, эзи саг'-сьламөтм!» Бина
мын ьнэки вэбу, мэрвв дьбе к'эла мын данн,
ьеса бум у ьежа, мын дэст б хандьне кьр, эви ьв-
висн бу: «Бьре мыни э'зиз, мын ьнкарбу ьч'е к'аг'э-
за хвэ б хун нэкьра, б хуна мерхаса, б хуна
ван э'фата, вэки Москва данэ хайкьрыне.

Москвае алт'кьр, мэ дьжмыне дэв б хуни ьар-
ь'ьнищ'ранд у гава мэ эв шунда да, ьежа тэ, де у
баве мын, зар'өе мын к'этьнэ бира мын у мяя ьвви-
си... Эз,—эви ьввисн бу,—вэки дьне, дэрэда ладр-
дне мэ хортанце наньвисьм, эз дэрэда хвэда жи
наньвисьм у эзе чьма [жи дэрэда хвэда бьньвисьм,
к'а мын ч кьрийэ. Эзе бьньвисьм дэрэда Шерода,
дэрэда судие к'элаз, вэки хуна ши л сэр к'аг'эза
тэйэ. Хазьл, хазьл, мын эв д ве рожеда нэдита. Ха-
зьл, к'эфт мире хазьл, гө па, мын бэреда эв нас
нэкьра. Ша хорт дьвезьм, мер дьвезьм у ььа, ьь-
а, бьра тэва э'йанбэ, чьдаси жи тэ нэхазн багөр
бьки, эв, бэзе, эв мер ьнгэки бэлэнгаз буйэ... Ше-
ро б дара ре дьчэ... Шеро иди ьнкарэ бьрэвэ, бь-
бэзэ... Шеро...гэлэ тэе багөр бьки...Ле ььрс ьэла эв
йэк нинэ, ььрс эв ььрсэ, гава эз незикн ши бум у мын
б к'элобин ч'эвед ши вэкэ т'ас рамуса, ишар эви
дыл да мын. Ширьне бьра,—эви гот,—тэ чьр'а бэр
хвэ дьк'эви, к'а мын ч кьрийэ, к'өкөмөта Советне
гэлэ тышт мэр'а кьрийэ, шьмаэ'та мэ ж мьрын у
зэлулие хьлас кьр, к'а мын, к'а мын ч...»

У эз кэр'бум, ле эви ьэла мын дьнер'и у мэрв-
т'ьре ье дьго: «К'а мын, к'а мын ч кьрийэ»? Ле эз
дьфькьрим, кэ эвлэде шьмаэ'те мэ Советне гььнш-

тънэ сэр ч фэ'мдарикэ бьльмд, чьда пенда ьатьнэ, чьда вэт'ань'ьзын... К'а, мьн ж бона вэт'ен ч кь-рийэ. Мьн вэки дьне т'о тышт нэготе у гава хуна шийэ гэрм ье дьньр'ьти сэр бэрфа сьпийэ йэк шэви, мьн кэр'э-кэр' эва к'аг'эза да бэр ньр'ьтке хуна сор, вэки тэр'а бьшиньм, вэки бьшиньм республика мэ бэр б ро, бона к'яжане Шеро шэр'кьр, бона к'яжане алт'кьр...»

Ширьн ньвиси бу: «Хуна мьн дьк'элэ. Мьн кэ-ма ван рожа д нава шьнийазада шьнийазе Либарит дит, йе ви лауьке бэнгэхвэш, хирэти ь'элал, йе ви хорти, вэки б мэр'а т'өвайи хэвата районе пешда дьбьр у гава к незик ва бум, мьн к'аг'эзэк л рэх ви дит, мьн бе ь'эмди хвэ ььлда: «Мьн б наве вэт'ин шэр' кьр, мьн алт'кьр» — ньвиси бу. Гэло, к'е ньвисийэ эва к'аг'эза, дьвэ ьэма Либо ньвисибэ. Мьн хвэ у к'алар'а гот у незики шьннез бум, эви ьэла гэрм б у; мьн дэве хвэ кьр г'өе ви, се шара гот, бьре мьни ширьн, кэдне жи «б наве вэт'ин тэ шэр'кьр, тэ алт'кьр». У мьн к'өме хвэ ььлда, л сьфэте ви ньер'и, эви иди раза бу, к'этбу хэвөкө ширьн у к'ьбир... Шэва мьн нэда, ле мьн, мьн гава хатьр хастьне, эв к'аг'эз ььлда, вэки бьшиньм гонде Ы. у гот: бэле бьрае мьн, мере мерхас ва дьмьрьн, лэма готьнэ: «Мер дьмьрэ, нав дьмниэ»...

У сьль' д дэсте мьнда, эз пешда чум: аьа жь-нед зар'е хвэ ондакерьнэ, гонде шэвьти, бажаред т'арм-таг'кьри, мьн гава л вана дьнер'и, мьн кьв занбу агьр б дьле мн к'этийэ; ьерсана, к'эрба эз д хвэда дьхэньрим у вэхте өса мьн т'эг'мин дькьр, вэки дө дэст ььндькьн, вэки дө льньг кер наен.

«Мын дьхаст, мын дьхаст бьбума нэр тышт, wэки ро-
жэке зу т'эхтэ **Д**итлерие wэлгэр'анда, wэки аqа не-
сирбун, мэр'умбун нэк'эта дьнийе... Wэлат нэдита...»
Паше жи нъвиси бу. «Чаwа бькьм, чэтьнэ, гэлэки
чэтьнэ нъвисандьн, ле чаwа нэwэ, тэ дьнер'и, нэрге
б зар тэр'а нькарьм бежьм, ле б нъвисаре дьньви-
сьм. Эз дьвем тэ Ферьзе гондйе Q. нас дьки. Эw
колхознике э'йан, шьване бэре, эwе ньспор. **Н**'эйф,
сэд у сэд к'эйф, эw жи ньна нэ кэ т'эне ж лынгэ-
ки, ле ж нэрдэ лынга жи м'эрум буйэ... Ферьзе к
т'эмам дэшт у зэви дьдэ бьн лынге хwэ, иди нькарэ
сэр лынге хwэ бьсэкьнэ. **Ф**ькьра к'ера дэрбаз дьбу,
к'и баwэр дькэ, йане жи гэлэ тыште баwэрбунейэ. У
wэхте шэр'эки зор, гава к нэwале wи гьшк тэнэ
көштьне, эw т'эне дьминэ. Паше, чаwа дьвежьн, эw
лынгед хwэ к'элэмчэ дькэ, wэки «көштьна wи нэйэ,
рэва wи тэнэ» у т'эк-т'эне пешйа эскэре н'эр шэр'
дькэ, чэндсьд фашист ж гэла wи мешьндари дэ-
wэруйи э'рде дьбьн... у wэхте нэwарийа эскэре мэ
хwэ б wи зьламира дьгинэ, нэма wи чахи жи Фе-
рьз лынга онда дькэ... Го, wи чахи жи не дьстьра у
дьгот: «Дэ лехьн, бьрано лехьн, чька: к'и ж мэ
бэрхэ, к'и—бэран...»!

«Нъзаньм, qэ нъзам, к'а, дэрэqа к'ижан мери чедэ
бьньвисьм, wэки дьле мын динц бэ, неса бэ...»? Нь-
виси бу: «Бьре мыни э'зиз, гава к эз зоре дьдьмэ
qөлэма хwэ у ван хэбэра л сэр к'аг'эзе ро дькьм,
дьле мын ньндьк дьмпинэ дэве мынр'а дэре, т'эви
к'аг'эзе, йане жи нэма бе к'аг'эз н'эwабьр'бэ, бе шэм
тэ, бе бежэ, бежэ у бежэ, ньна диса агьр у
алав пе к'этийэ, мын дьд'эфинэ бэр б н'эйфе, ле

гәло өзе бькарбьм п'әйфе ыльдым, гәло өзе «тыштәки» бона вәт'ене мә ы'зкьри бькарьбьм бькьм, йане на, гәло әзе...». Хәбәре ши пашьн, чьқа бира мьн тен, әв бун: «Ида, ве гәве, өз тәр'а наньвисьм. Дө ре л пешйа мьн һәнә—йане мьрын, йане жи сәрфьназ дәрк'әт'ьн. Мьн гөманә дәрәқа йа пешьнда жи, йа пашьнда жи бе шандьна к'аг'әзе мьн, л кө һәвә, төе бьб'ей, ж дәстәбьраке хвә шәрм наки, һәма, бьрайо, мәрвь б ә'мьре дьреж дьгижә мьраза.

Ширьне тә.»

«Мәрвь б ә'мьре дьреж дьгижә мьраза»,—мьн хвә-хвә гот у шара дөда жи ханд. Мьн ани бира хвә бажаре Москвае, л к'едәре ыннбубум, л к'едәре әв жи ынн бубу, бажаре Ленинграде, л к'едәре Ширьн у Шеро хандбун у әүләдел гөндәд Н. у Q. навар... ван гөнда, вәки л бәрп'ала Әләгәзе нәр'вәдәбун. Әз хвәда гәләки к'әшгьрим, хуна сәр нәме гәлә тышт мьнр'а дьгот, у мьн жи һәма л вьра, дьхаст, вәки хәш у бьрчнбун бьбатана ыльдане, кө б шьмаә'та мәр'а т'әвайи дьба у дьба али фронте, шәр'кьра бькьра. Нәһьшта, вәки хуна шәр'кьред нолани Шеро бьржйа сәр ә'рдә. Дьжмьне һари дәв бь хун, дьба зу бьбата алт'кьрьне у һәма сәр ван фькьра, өз жи ньзаньм, чька чава рожәкә һавине чумә бәр б к'әүшән. Ч'әве мьн б сьмьле т'ьжи к'әт'ьн, зәвйед бе сәробьн, бина мьн ынәки вәбу: Әз рәх колхозникар'а дәрбаз дьбум, әвана б к'өд у шә'д дьдьрут, дьләзандьн, вәки нан роке зу бьгьиньн фронте. Бо we өз б ванар'а т'әван шадьбум, һәма тө шәрә—әве йәке гәләки нәк'ьшанд. Әз расти мәрвьәки дьне жи

батьм. Мын дина хуә дае, wәки әwи га бәрданә на-
ва зәвийа колхозе, we дьле хуә'ра һеди-һеди дь'че-
ринә. Мын ләзанд, чумә незик у гот: qөрба, мын го,
тө навнин, ахыр әва зәвийә, чьр'а дь'ерини? Әwи
жи гот: «Хьрав нинә, wәки б рїа хуәда һәр'и».
Щаньм, мын го,—әз дьвем, зу бькә, га ж нава зә-
вие дәрхә: «Тә ж мын херә, wеда һәр'ә,—әwи нав-
бьр'и да хәвәрдана мын,—навини фашист тен, йәкә,
әз нәч'ерипьм, әwе бьч'ериньн». Чаwа, фашист,—
мын го,—көле тө д мында бей, лавьк нава шер'да
хуне бьрежьн, бона нане мә, бона к'әwшәи, бона
wәт'әне мә бенә көштьне, әва бе ро нава нивро өса
бежә? Мын ида шьвдара дәсте wи пән'ьер'и у һәр
qөльха хуә бирькьр...

Иди бу һәwар у газїа wи... Ле мын, мын хуә
өндәкьрбу... Ньһа әз we роже, тиньм бира хуә у
хуә б хуә дьк'әньм. Ле wи чахи, әзи лапи башqә
бум.

Диса хәw нәдьк'әтын ч'әвед мын; мын һьндык
дьхар у гав у сәк'әт дьхәвьтим, ле тө wәрә, т'ө щара
ж хәвата хуә нәразибум. Хәлqе дьгот: «Тө рьнд
дьхәвьти», ле мын те дәрнәдьхьст.

У диса рож дәрбазьдбун, рожед wәкә сала, гава
к дьһатьмә мале, мыне бәре ә'wыл пьре бькьра,
гәлө нәмә төнәнә, сәк'әта әз дьчумә идаре, мын
нәмә жи дьхандьн... К'аг'әза Ширьн т'өнәбу,
т'өнә...

У сьвәке зу һатын мынр'а готын, кө «Газетедә
мыqаләк сәр наве Ширьн һатийә һьвисаре». Шабуна
мын һәр хәвата мале һьшт, у әз б ләз чумә к'т'ебхане,
мын әw очерк дит, чәндьк-чәнд щара ханд. Мын ша-

ра э'ульн фькьра хвэда ханд, кэр'э кэр', ле эу нэбу, ижа мьн бьльнд ханд, зьмане мьн гэр'на, гөье мьн бьльстьн, ле тө вэрэ—дуса нэдбу. Д очерк'еда катбу ньвисаре: к'эзар нэксд чьл у чаре сале Ширьне подполковник л п'арэщіяа Минске-Бобруйске бу. Л пешіяа ви пьрсекэ гэлэки фэрз катбу данине. Эви у шэр'кьре хвэва гэрэке к'ьшуми сэр дьжмьн бькьра. Ширьн родькьр у дьпива, ле вэхтэк дэрбаз нэбу, бэшара ви хвэш бу у вэхте к'ьшумкьрне пэйьэр гьлийа гот: баве мьн, вэхте вэр'екьрне, мьн-р'а готийэ, вэки «бьра мэр'в мер бэ, бьра р'оке л дьне бэ», ньа жи эз вэр'а дьвежьм, гэрэке эм б мерани шьхөле хвэ ирөйн биньн сери. Ви чахи эскэрэки урьс, э'мьрда нэ ага ч'ук' го: «Гэвалс подполковник, гэлэ, эу б ч зьмани катийэ готьне?» Бь зьмане к'өрди,—подполковник шавэ ви да: «Бь зьмане к'өрди,—эскэр дуса го,—ле гэлэ навэ, вэки эм жи ве мэсэда рьнд гиньбьн?»—Чьр'а на,—подполковник б бэшэрэке хвэви гот у э'мьр да: «Пешда, гэлн гэвалс, бьра мэр'в мер бэ, роке л дьне бэ!» У гьшка эу хэбэр вэк'ланд у к'ьшумкьрн. Ж ве шунда нэ к т'эне ваца бэри дьжмьн дан, ж шне ви ракьрын, ле вэкэ пенщсд нэфэри жи плен (ьсир) гьртын».

Эу рож бона эскэре подполковник зэ'ф рьнд дэрбаз бу, ле т'эне ж ве роже к'эйа иро, навэ ви эскэре урьс, вэки нэце жи мераникэ зор да к'ьфшкьрне, бона к'ьзкьрне ида нэдьготьн Васил, ле дьготьне: «Бьра мэр'в мер бэ, роке л дьне бэ».

Очеркеда катбу ньвисаре, вэки рожэке жи Ширьн у эскэре хвэ гьйштьн ч'эме Нарвае. Л

пешйа ши у эскәре ши пат бу данине, вәки ж ч'ем дәрбази ши бәри аве бьвн, вәки плат'сарме чекьн, кә к'омед эскәред дьне бен бьгивнә вана-бона ь'щумкьрне у пешдачуйине. Әв дарбазбун гәләки чәт'ьн бу, ле гәрәке бьтата сери, вәки дьне т'ө ре у мьк'ән т'өнәбу. У әв п'ара эскәрие б сәршерна Ширьн дәрбаз бун, дьжмын данә алт'кьрне у пешда чун. Әва, очеркеда патьбу готьне,— дәст анипәкә мәзын бу у ньа диса б мерхаси эскәре ши э'фати п'е-п'е данә пәй дьжмын. Т'әне тынтәк ль пешйа ванә, пешда ьәр'ьн у дьжмыне ьари-ь'өр' алт бькьн... Очеркә мәзын бу, ве ваве гьшкнае бира мын, ле т'әне тынтәк ж бира мын начә: дьле мын зәри дьк'өта у мын д ши дьле хвәйи шабуида дьгот:—дәстәбьраке мын, тә сәп'әтә хвәи, нав у ь'ормәт ж тәр'а, дьа б спанәтби у ньзам чава т'әмие дйа ши ьатын бира мын, наше мын хвә-хвәр'а го: лехә, бьрайо лехә, шуре тәйи бьр'а бә, дәсте тә сәр дәстар'а бә! Мәрьвед рәх мын л мын у л ве бәжьна мынә бьльнд нььер'ин. Вана те дәрхьст, вәки әз дәрәфа йәкида ақа т'әв ьәв бумә, ле т'әви ьәвбуна мын, әшқ у ь'зкьрне мын ақа рабубу, кә чава дьвежьн сьредәрбун, ләма жи ши тәвәрки ә'щевмай ман.

Ахьр, нә пьрс дәрәфа ши батраке өндабуийи бу, вәки ь'өкөмәта Советне дәсте ши гьрт да ьинкьрне, пешда к'ьшанд, кьрә хәватчики бәр б ч'әв, дәрәфа ши мәрьвида бу, вәки ж т'өнәбуне рабу, бу подполковник, вәки гьыштә ве фәмдарие, кә хайкьрне Москва сор, хайкьрне вәт'әне Советне,

ж Һәр, Һәр тышти бьльндгьрә, ле чава эз ша нә-
бума, чава т'эви Һәв нәбума, чава бәшәрхвәш нә-
бума?

Эз чава ша нәбума, гава чәндәки дьне мьн бь-
гист, вәки әви дәстәбьраке мьн, бәрхване бәре
буйә қәрәмане (ә'гитә) т'ьвақа Советие. Мьн лә-
занд чумә малә. Мьн теләграмәкә ч'әвронае шанд
теда ньвиси бу: Ширьне бьре мьн, тә сәв'әтә хвәш,
әм б тә к'обарьн. Дәрбаз нәбу вәхтәк, мьн намәк
же стәнд, әви сьлави мьн у мәрьве малә кьрбу,
дьр'азия хвә готбу дәрәңа т'елеграма мьн у наше
жи зедә кьрбу: «к'а, Һәла мьн ч кьр'ийә, к'өкөмәта
мә Советие гәләк данийә' мә, ле мьн ке ьндьк кь-
рийнә...»?

Решне Һәвалә мьн гьлине хвә к'өта кьр, әм жи
дья дьгьшиштьн Әләгәзе у гава к әм ж автомо-
билә пәйа бун, әви хатьра хвә ж мә хаст у бәр б
маләке чу.

Һәма ши чахи, т'әзә эз хвә п'ьсийам, вәки мьн
тыштәки мәзби биркьрийә, мьн Һәвалә хвер'а го:

— Паь, мала мьн авабә, мьн ж ши шамери
нәйрси жи, чька әв б'хвә к'ибу.

Һәвалә мьн го: — Һ'әйф, эз жи ньзаньм, ле л
сәр п'есира ши ньшана депутатийа Совета т'әврә бь-
льнд йа т'ьвақа Советие сосналистие республике Һәбу.

— Ле к'ода дьчә,— мьн диса же пьрси?

— Эз дьвем дьчә мала дәстәбьраке хвә.

— Мала қәрәмане т'ьвақа советие? Чьр'а әв
һатийә?

— Бәле,— әва чәндәкә,— әви шава мьн да.

— Дә вәки өсанә, ида эз чьр'а дьчьмә шиә

дур, назыр, вөрә, әм һәла дәрәҗа ван һәрдө дәстә-
бьраке хөдан наве әйән бьньвисьн у паше... Мьн
гот у һәма we еваре дәст ӕ ве готьна хвә
ӕьр.

Institut kurde de Paris

М О С К В А

У курт'ина машине бу д растед мезн.
Әве бин ылабу йа бае Москвае,
О шмаә'т пер'а дьл у ша дьбу,
Ч'эвньерийа бажаре Москвае бу.

У аһа әв: һә'д у сәда мезн,
Шәwq же дьбарә—ж ә'рд у ә'зман,
О, сәлам Москва, тө к'ура егр,
Ж бәрхване Әләгәзе прискәке жи ыльбър!

Әз ж ч'ие тем, ж навсәра Әләгәзе,
Ж ведәре, ж һ'әзар-һ'әзар кәси,
Б дәве мьн, б дьле мьни бә'р
Шандьнә сәлам-п'алә у колхозван.

Һлдә Москва, һлдә сәлама мьн,
Ж к'очәре бәре, колхозване проин,
Ж бьндәсте бәре, сәрбәсте проин,
Тө сәламәкә шәват, йәкә б агр!

Москва, наве тә дьле шкәсти қәнщ дькә,
Тө зори, бәхтийар, Сталин б хвә,
Хан у мане тәда рудьни Москва.
Москва, Москва, дьле Совете Москва!

Сәлам, сәлам ж дәнҗбеже һә,
Ж кал у пира, жьне зәмин Москва,
Ж бук у зә'ве т'әзә, ж кәч' у к'өр'е т'фал,
Ж ч'иае Әләгәзе, һ'әму ж тәр'а Москва!

Т Э Р Ц М Э

Д нава стерке Әлэгәзе

(Ж. А. Исаакийан)

Әлэгәзе һа л нава стерка,
Дөр' у щөһаһьре т'аши л сери,
Ж ч'на бльнд, ж ә'һра жортър,
П'ала хвә данийә т'әхте змрухт.

П'әр' у баскед синәме б мьһр'а,
Фьр'дым, бьчьмә Әлэгәзе,
Анийә мьнә б стерке гәшһн,
Дьле мьнда хәһнәзер'.

Дьле мьнда шабун һәйә,
Гөл у бьлбьл, мөн'бәт и саз,
Зәрока мьн, вәрә һ'әме,
Фьрдыһ, бьчьнә Әлэгәзе.

Ә Л Ә Г Ә З Е Р А

(Ж. А. Исабақиян)

Әләгәзе, тө мәрт'ала алмас
Шуре бьрқ у бруске,
Сәр сәре тө нот'ла кона
Ө'үред гәр'ок вәгьрт'нә.

А сәр знаред тәйә бьлд-ьелнар'ое,
Голед тө зәлал, ьн п'ирузә,
Щәүкед тө, чава кө к'әмбәр;
К'әмбәр ж к'әмбәра зер' у зив.

Каниед тө, ьәр шәв у ьәр ро
Б ьәвр'а к'әтьнә хәбәре.
Ле әрқед тө, б хөшә-хөш,
Чарьлқә дькьн ьәвр'мыш.

П'ьр'п'ьр'кед тө б агр у алав
Көлилкед тө б бәнгзе хвәш,
Д нава хәүне ж мерв т'ре
Ж әрде ьылбун, слав дан тө.

Тө п'адша ал, нахер, ал-вәлә,
Тө ч'әвканийа бьн у бог'е,
Көлилке тө ьә'зар рәнги,
Ү'зар нави, ьә'зар бьни.

Б Ы А Р А Ё Ш И Н

(Ж А. Исаакийан)

Гөндие аране бьара ёшин,
Б кәри у сурйа чунә зозана;
У вана л ч'ие, л нава кәвра,
Ёольк чекьрын, ёәй кон вәгьртын.

Шван у гавана б белә-кел,
Дәвар у пәз данә пешийа хвә,
Дьвьн дур, бәр б ч'ие хвәшч'ерә,
Паше, вәхте дә'на, вәдгәр'иньн бәр б мал.

Көркед бәрхван, ёотаг'ед пьч'ук,
Л сәр щәвкед гәлинге незик,
Бәрх у голка ёәй дьч'ериньн
У ёә'та еваре дьстрен, дьлизьн.

Кәваниед жир бәрбанга сьбеда,
Чарбәра дадьдн, нане лош ледьхьн,
Мәшке дьк'лен, мәшк дьчьн у тен,
У руне нвишки б адани ёьлте.

Еваре, дәрәнг ж чарбәр у коч'ка,
Ду ноли шәве б ёә'мди хвә дьк'ьшә,
Мәрве ч'ие к'әсьри нане хвә дьхөн,
У ширьн-ширьн дьле хвә радьзн.

Л Э Т И Ф Э

(Ж Сармен)

Өз у Ләтифә—қизәкә көрда демқәмәр:
Йәкә б нав у дәиғ—б хwә инжинер,
Бәспед шинбоз сһар, һәспед мәш к'һ'ел,
Д рһа п'еьәвразда—йәкә б ч'ванә,
Кө ж сһа зһара әw һатбу гьртһн:
ж чьл у ч'һа, ч'әма әм дәрбаз дьбун.
Ле л пешһа мә шивәка ә'змане һешин
Зәракә мәзн л we сәкһи бу,
һив тә қәй дьгот гоһарәкә мәзнә,
Кө we шәва бһаре шәwқ-шәмал дьда
У д бһн сьме һәспед мә к'һ'ел—
Кәвред һәстә агр һәй дьдан.

Әм дажон йәле Сталинавае,
Мәск'әне һәвала мьн, гөнде we бәре,
Ләтифә дьлбарә у көбар-көбар,
Б дьл у шәгәр дькә галә-гал
Дьстре к'ламакә көрманца т'әзә:
Йәкә һ'ьр' мьқам, йәкә дьли б дьл,
О, д we к'ламеда һәбу к'әл у бин,
Мәрве т'әзә, дһһа һөһ, ә'мре т'әзә, гөнде һөһ..
У к'әw-к'өбарһһа ч'һа у зһар—һе wәт'әне мә,
Гһе сәрһәде д we к'ламеда бун.
О, блқһн we к'әтбу—к'өбра we хwәш бубу,
Чаwа кө каник, һа хер ч'әвканик...
Бәдәw бу әw, тә қәй дьгот һивә,
Д һава ә'змһнда дьчу, һәй дьһат,

У к'теба э'мре хwэ эwе б хwэ дьханд,
Wэки д дьле мында ьатбу нвисар.

Әw қьсә дькә, чава кә шәвәке:
Wәхте фәрwаре дәри дьк'әта,
Wәхте ч'ре бзър т'әмам весйа бун,
Бәх'ире ьөндөр'да дькьрә гөр'ә-гөр'
У әwе б хwэ ч'әв нәданә ьәвдә,
П'ьр' фькрыйә, планәк данийә
У ьәма wәхте бангдана дика
Рк'ьне чекьрна гөнд, ьежа данийә...

У wa, л кә э'wра дькрнә говәнд,
Тәлпед рәшә-тари бруске вәдьдн,
У бае сари ьар гәмә қәтанди,
Ви али, ви али дькьрә фикин,
У ч'әме лалмайи—хәшина wан нинбу,
Ж сәрме шәмди—әw жи кәр' бубун,
Ле ьна, әw ч'йәе wедәре т'әв хәмледабун,
Б кәлимке рәнгаваз әwә нәқьши бун,
У аьа, л wедәре, вайә гөнде т'әзәйи шен,
Малед т'әзә у чәнд қатани,
У ьәма емане тә'ве зәрқанд,
Әз у ьәвала хwә гьиштьн wi гөнди.

Аьа әм сәкьнинә сәмтәкә бльнши,
Д ь'әwша аванки гәләки ронайи,
Феза wида баг'е рәнг-рәнг—
У ж ьәр ч'ьде wi ь'әwш ле хәр'қи.
Йәк ж ьөндөр' дәрте, незики мә дьвә;
Дәрсдаре аьл бәшәр ле хwәш дьвә,
Дәсте мын гwашт, чава насе бәре
У гәлә-гәләки б дьл у шәwат,

Әм мжул дьбын б һәвр'а йәкшар.
У л һ'әүша фьрәда мә мжули дькьр,
Һәр али бин, бог', рәзе кәлилка,
У л we дәре мын нзанбу ч бьгота.

Дәма гәр'е зәнгл кьрә зигин,
Һлшиан дәрва п'ьр' шагрте жир,
Әз б хвә жи б вана ша дьвьм,
Нола к'әскәсоре б вана әшқ дьвьм.
Һәүш б зар'а һатә хәмландьне:
Зар'ед сәрәүәхт, б ақыл у к'әмал,
Д дьле ванда агр у шәват.
Ч'әве вана б ч'рус, чаүа йәк шәмдан.

Дәрәкә бәтал бадльәүа начә,
Аһа дәст б мәшқ у листка свьк дьвә:
Әүә б т'вақын, б йәк ә'бурьн,
Ч'әвед ван шәмдан, дьлед ван б алав.

Әмә л we дәрәнә—алие Сәрьәде,
Дьбьем дәрсәке ж литературе,
Дәрсдар Фатейә—жьнәкә бәжнбльд.
Гьлиа дьвежә ж Фирдусие мәнз,
Хәбәрдан б хвә б змане дейә,
Гьли-готьн, к'лам ж «Шаб-наме»,
У чаүа каник, кә дәрте ж әрде,
Хәбәре we жи л ду һәв п'ел дьд'н,
У наве Һайне шар-шара ьлдьдн.
Қьса дьвежә ж нвисара Һомер,
О, ч'әвед вана стәйркед нканди,
Мын дькьн рьсас, мын ж ақл дьвьн.
К'и али дьнер'ьм т'әмз у ләтифә,

Дәрсханеда ронкаикә бә'ьрә,
У ж и'әнщәрар'а ч'иаед мә бльнд,
Ҳөндөр днер'ьн, чаҗа кө әждәһа,
У жына көрманашә ч'әвбәләк к'имик,
Ж щики-щие дьне нишани мә дьдә.
Мәрәм дькә, кө әм ж җедәре һәр'ьн,
Һәр'нә музей, кәлә кәвнә жорьн.
Д феза мәда тө ә'үр т'өнәнә,
У ләйлан тө қәй дьвежи алаве пегьртийә.
Әм ж һә'үша мәк'т'әбе йәкщергә дәртен,
Дьчын бәр б кәле, алие музейә гөнд.

Музейә гөнд т'әмам к'очк-сәракә,
Д бжанге гьрәкида әҗ чекьрнә.
Әз у һәвалед хвә и'еһәвраз дьчын:
Щарна кәр'о-кәр', шарна б к'ән.
Сәре ван ч'йа ә'сә бьарә,
Л җе гөл у ч'ич'әк тә дьго хәмланә.
У приске ләйлане бе алав дьч'русьн,
Ләйлане руе әрде т'әмам гьртийә,
У мерв т'ьре т'әв жи б дьләки сотә,
Әйни ноли һ'әсьн, җәхте дь'әлә,
У мәрв дьго ж җи рәнге һешинә,
Җәки тиренжа рое гөрз-гөрз дьбарә.

Б әшқ у дьл әҗ мьнр'а дьвежә—
Дәрәда дьк'әтьна Сиабәнде Сливн,
Кө Хәща бәдәҗ чаҗа һ'ьзкьрийә,
Аг'ьрие б шәр' әҗни ж еле бьрийә,
Пешйа малдара т'әне шәр'кьрийә,
Әҗ лавьке к'әсиб, әҗ зламе к'очәр.

Гөлөк мир, бөг у аг'аед еле
Б тира мешидар шөв'нмә кьрийә.
О чуйә сәре Сиг'ане Хэлате
Буйә һөвал һогәре бзынед д к'уви,
Әw хорте че, әw мерхасе бавче.

О, гьли дькә дарада сәрһатике:
Шәр'е бьндәст пешбәри малдар,
Б шәват дьвежә, дөшар жи дькә.
Һәр, һәр хәбәрәк ж кәвч'ка дьлә,
Оса йәко-йәко ду һәв ро дькә,
У һәр хәбәрәкә we дьле мьн дьсут,
Ле мьн дьса дьхаст гондари we бькьм.

Гава әм чун һөндөр'е музе,
Л we дәре мәлүл, гөләки п'әришан,
Сәракә т'әзә пешһа мә вәбу,
У һәма л we бәр мә дьһар бун
Гөлөк шьхәмед дәwранед бәре.

Аһа әрәба кәвиьк, шөте бер'атб,
Ч'ра бзыр, ч'әвед б һеср
У нире гран, л стуге гае жар:
Йәко-йәко тенә пешһа мьн,
Ле ч'әве мьн шк'ләки дьне дьвиньн,
Ида нальм, д шьда мьх дьвьм.
Шванәки көрманш дари л дестда,
Аһа сәкьни бу л орт'а дө рийа,
К'ьнщед ви шәләб-шәләби бун,
К'олоз л сери нола дуча бәрфе,
У ши б ши дәст б готна дькә:
Йәк шване зәмандә, йе дьне—әз б хwә.

Нава гондда дьчъм у тем,
Чуйин у ыатьне эз мезэ дькъм:
Иди кэс ленахэ б фице қампш,
Кэс настро дьа «дыло вэй дыло».
О, ве бьаре, ве шэбэқа све,
Дьстрен ж дэнгбеже көрманшайи хэбатк'ар:
К'ламе б шэват, йе б э'гити.
Д нава к'эне вана к'ал-рэдас ьэийэ:
Тэ'қлайа сэвта, к'обра хвэш дэнга,
Б дэнге хвэ зиз хэбате дьстрен,
Йе өса дэлал, йе өса б шэват.

Көрманше комунар б змане де,
Гэлэки б ь'эвас Гомерос дьстрен,
У кэч'кед п'ьр' дэлалэ сэрбэст
Д нава хэватеда дьа шэбри,
Мьнр'а дьвежьн дэрэқа дьнийае,
Пьрсел бэре у йе ньа, йе т'е,
К'а, к'анен гьнед гондие мэ бэре?
Букед лал у йе безар у зман,
Чава кө рокэ б э'вр у э'зман,
Өв иди нахвеньн, т'өнэнэ иди,
Өв рожед зэлул-решиед мэлул,
Дьа т'ощара вэнагэрын ида.
К'а, к'анен шван, к'эсиб у к'оч?
К'анен конед э'ширед көрманша?
Гэло ыатьнэ, гэло төнэнэ?
К'а, к'анен жьнед нэзанэ бьндест?
Йе нэханди, лалмайи, бехэбэр...
Чава звстана ч'нае мэ бьнд —
Өв жи чунэ, дьа вэнагэр'ьн.

К'а әw к'ин у джмьнйа қәбилед вана?
Шәр'е вана, йе б хуна мера?
Бстре Ләтифә, бстре б дәнге зиз,
Нә мьн го: рожа хwәш сьбәда хwәшә.

Institut kurde de Paris

Ә МИНЕ Ә ВДА Л

ЗӘВИА КОЛХОЗЕДА

Ғавинә, р'ож д'қьжинә,
Әзман жоре шин д'х'өнә,
Рож п'ышта мәрия д'шәвтинә,
Мәрв д'хәб'тын к'әло-бинә.

колхозвана б шеріе п'ыр',
Б д'ле һәвр'а хәвата г'ор',
Б комбайне, б к'еләндие,
Әw бәрәв д'к'ын р'уие зәвие.

Ле р'о д'шәвтинә жорда,
Хәватк'ар р'оә ында нақы,
Нан д'к'ышиньн ж нав зәвиа,
Ғ'нәк жи б әш'қ сап' бар д'к'ып.

Сведа, к'әта еваре,
Д'хәв'тын б әш'қ у д'л,
Бо һәбуна колхоза мә,
Бо wәлет, бо ордиа мә.

1946

БҮАРА ХВЭШ

Чьдас хвэши,
Рожд мэ бан,
Өм гөлэши:
Б р'оь у шан.

Бьара иро
Р'о дк'энэ
We шэwq вэдайё,
Мина хьэрр'о.

К'өлилк вэданэ,
Даре р'энг-р'энги,
Wан п'эр' вэданэ,
Гэwасн өм бэнги.

Бнер'н бэла ьун,
Гөл жи дьа вэбунэ,
П'элгед wан мина хун,
Гэр щиа хэбатэ, шабунэ

Хэвата хьвр'а; өм дьлбари,
Өм б хьвр'а хэватк'арн,
Бина бьаре чдас хвэшэ,
Мина бьаре р'оже мэ гөлэши.

ФР'НДЭЧИЕ Э'ГИТР'А

Фр'ндэчие э'гит, ьун бфьр'ьн,
Сэр вэлате мэй п'ьр' мэзын,
Дьа зедэ рэвата хвэ нишандьн,
Ьун зор бьбын, дьа рэвин бьн.
Бра эw мэрв ж мьрне бьтрсэ,
Йе трсонэкэ, ьнаве ви зрав;
Р'ожед ог'рмед гран эw,
Пашда те гав пэй гав.

Дэ б фьр'ьн ьун аза,
Сэр ч'нар'а у баниа,
Ж канпе мэ, ж зэвиа;
Сэлама вана ж вэр'а.

Б фьр'ьн, фьр'ьндэчие совете,
Дьле вэда э'мр жийн ьэйэ,
Ж фрина вэ фрефэт, жоре,
Ьэмин т'ьме дьле мэ шайэ.

Б э'мре мэ ьун шанэ,
Ьоба вэлате мэ ба вэйэ;
Лэма шэм вэ хоф т'өнэ,
Эw эвина вэлат дайэ.

Лэма жи л ьэр шиа,
Вэлате мэ гьшкида,
П'эйе вэ дьдьн, дхазьн,
Т'ьме ьун сах у сламэт бьн.

Лэма жи эм дьбен
Ж шьмаэ'та мэ дити,
Ж ч'иае мэ, ж ч'эма,
Вэр'а сэлама алави.

Л У Р И

Р'азе лао, дэлалэ мьн,
Р'азе, ь'шйар нэминэ,
Бнер' баве тэй амн,
К'этийэ бэра дэфинэ!

Баве тэ бу бэрие сор,
Сэр авейэ т'ьме дор,
Р'азе лао, дэлалэ мьн,
Тэйре бе хэм, сэро-бьн!

Бэ'ре мэстр, бэ'ра ва,
Бэр вэлалэ мэйэ аза,
Октябре эв да р'эша,
Р'азе лао, ьоба дьла!

Бэре ьокьм, ье дэвлэтия бу,
Б. хуне вэлалат мэ дэст ани,
Ньа мэр'а, ьэр мэр'анэ,
Р'азе лао, ьэр мэр'анэ!

Ә М

Әм днеда ьесир у қул бун
Р'ожед мә б шин у гри бун
Лнге мә бубун қәйд у чидар
Зә'мәте мә п'ьр', дьли хөдар.

Бат Октиабр, азай ани,
Мләтара азай ани,
Оса жи бо мә
Әм гьшк қал бун.

Әм ж қәйд у чидара аза бун,
Мә р'уие р'өе дит, б әшқ у шай,
Аг'а у к'өдхөр ж орт'е р'әт бун,
Ж орт'е ьлат брчибун, хөлай.

Б дайна Ленин-Сталин,
Әм пешда дчьн т'әмами.
Зар'ө мәзн бун ьәмин
Әw дхунн б р'өһ у шан.

Б Н А Р

Ч р'ожнә гәрм у тә'вн,
Бәрф у буз һәвр'а дьә'лн,
Хөлә-хөла аве бөләкна,
Дчын бәрб ч'әм у каниа.

Гөнди пез-дәуер дәрлхн,
Двн дәлава ав дьдн,
Һ'әйан др'әвн, банз дьдн,
Һәв бин дкьн, ша дбьн.

Колхозван һәвр'а к'әтнә қалә,
Бо р'акрна әк'не сәлә,
Wәкн т'әмз нан бәвәжн,
Бо п'вр' к'арә же ьлинн.

1916.

П И О Н Е Р А Н

Тъме щергә дчә пешда,
Бәргав хвәшә бәнгзе вана,
Йәк, дө, йәк.

Бәйраде вана дмьльын,
Дәфе вана р'ынгәрни,
Йәк, дө, йәк.

Әшә шаьле мәйә жирн,
Әшәде мә п'ыр' т'вдирн,
Йәк, дө, йәк.

Вәлатъ'зи пионеран,
Дыле мә дкьн әшә у ша,
Йәк, дө, йәк.

Б дьл у щәгәр әван йәкн,
Әвана б һәв гь ширньн,
Йәк, дө, йәк.

1946.

ЛУРИ

Лури, лури, лури шан,
Ләүзе тәй т'ьлт'лан,
Луркә, бәнгзхwәш бьбә,
Кöла печ'әке ж биркә.

Тö зукә, мәзн бьбә,
Тö дөлалә дьле мә,
Бк'ән, бк'ән, бк'ән тö,
Тö р'онайя ч'әве мә.

Лури, лури, лури шан
Ләүзе тәй т'ьлт'лан,
Луркә, бәнгзхwәш бьбә,
Кöла печ'әке ж биркә.

Н Э Щ Ы Э Щ К

Дае, тө бнер' к'эшьяшке,
Данина зыле ыелина ые,
Эшда мөрия пер'а те.

Wəxt'a двэ бьар,
Өw бир накэ төч'ар,
Диса мө двэ диар.

Чда р'ьнди, бөлэки,
Нькөле ыана хэлэди,
Ле ьэр п'ышик пе накы.
—Лао:

Гэрэк мэрв ыана хвэй кы,
Өw р'эвре сьмле нан дьхөн,
Ы'эшьяшк ыана дгрын, қыр'дыкы.

П И О Н Е Р

Әу л зәвиа колхозенә,
Дхәбтн, збарәнә,
Чәгил дкьн, кәвра тинн,
Кәнар дкьн, ж зәвие шинн

Шики дьне әу қуч' дкьн,
Ғнәк к'ока дадwәшинн,
Мина муриа дьләзинн,
Пер'а дстрен, дилинн.

Мәме сәрк'ар кьрә газн,
— Ғәла бнер'н Һун Һәрвази,
Ғшка б Һәвр'а Һышт р'аст кьрн,
Б деме к'ән гөб лә кьрн.

Ғәли Зар'а, мә к'өта кьр,
К'арәкә р'ынд мә ә'йан кьр,
К'ара зәвие бо гышканә,
Бона п'ала у хәватчианә.

ЛАУКЕ ДЭЛАЛ

Хазьл б тэ, лауке дэла,л,
Мөь'ба тэ п'ьр', фькрэ зэла,л,
К'ефа тэ ш'ийэ, дэнге тэй зиз,
Көр'е т'эмьз, ширне э'зиз,

Тэ нэдитийэ р'ожед мэлул,
Тө нэбуй дьз, тө нэбуй қул,
Сэлам ве р'иа тэ т'эзэр'а,
Шабун готи э'мре тэр'а.

НАВ АГЪРДА

Шәр' сәкъни, Һәр тышт кәр' бу,
Һолкеда хәбәрдыдан зу,
Гълие зуда бир тинә һур:
Шәкро дфькрә к'ур у дур.

Р'о һеди-һеди дьчу ава,
Сәр даре меше чамер'а
Шәкро ә'мрәк стәнд дъзикава,
Бо һъланина дъжмьна.

Хәвлә гәрәк әв р'ек'әвн,
Гәрәк штаба джмьн бе дитьн,
Дәфәкеда әве орт'е һылдн,
Б дләки ша зу вәгәр'н,

Чу... шәвәкә тьрсә хоф бу,
Чу у б нав у намус вәгәриа,
Ле we гаве диса әв ти бу,
Бо вәхарна хуна джмна

Шәвә, шәвәр'әшәкә кәр'ә,
Һолкеда агьр ведк'әвә,
Шәкро дфькьрә к'ур у дур,
Гълие зуда бир тинә һур.

ГЭМИЕ МЭ

Гэмие мэ қәшинн, зорн,
Авед мэ шин дқәлешн,
Ҳ'эзар-һ'эзари дчын у тен,
Гэмие мэ қәшинн, гәми зорн,

Джмын нкарн мэ алт' кын,
Гэмие мэ қәшинн, гәмичи зорн,
Гәмичи б һазриа хвәба т'өмам,
Бо вәлате хвә һазри б р'өһ-шан.

Гэмие мэ қәшинн, зорн,
Авед мэ шин дқәлешн,
Кәви-кәви дгә'р'н гәмие мэ
Гәми қәшинн, зорн гәмие мэ..

1946.

БО НАМУСЕ, БО WƏTƏN

Л дашта шер' э'гит к'эт,
Хун л э'рде бу мина хэт,
Өшн, wəки э'мре хwəда:
«Ах» нəkрбу кōла дьла.

— Əw к'едəрейə, ле к'е алткьр?
Дфкри э'гит хwəда,
Ле хушке незнки пер'а кьр,
К'өнəки баш ьатə лева.

Ле əw нəма, демə гөлəш,
Э'гите мəй деме ьн хwəш
Тə'ва р'оже жи педə-педə
Синге мьри р'адмуса.

Гōл-гōли бун сурге ьн,
Əw бədəw бу мина ч'ра,
Хəбəра хwə ьашн жи
Wн нкарбу qə бгота,

Гəвалə ьн шер' готн жер'а,
Мə алт' кьр, тō р'азе хwəр'а,
wəки л бəста фрə; тō
Т'ō шара нəмини дō дьлə.

Диса дурк'əтн əwана,
Дьлє wанда хəмək ма,
Диса дəнге снль'а ьат,
Бо намусе, бо wəлат.

1941.

Б Э К' О

(Поем)

Бра л ван бә хазла мьн
Ие к ферзын— ә'гит-зорьн.
Ә'гәр вана хун жи р'етьн,
Ле алт' кьрн, вәлат петьн.

Хазла мьн Бәк'ое ә'фатр'а,
Б сиари әу пешда чу, вәки,
Наве ә'гитие қазыңш кьр хвәр'а:
Бо джмьна әви мьрн ани.

Бо джмьна әви мьрн ани,
Бо майна вәтәне ширьнә,
Әвин жи ж ви хвәштър нинә:
Чава н'зкьрн әв нәр дминә,
Бәк'о бьн ә'смане вәлате хвәда,
Ч'ә'в вәкьрн у зу мәзын бу,
Бина кәлика әви ььда,
Змане де әвинна ви бу.

Әви к сәре хвә данани,
Шуре алт'кьрне пашда ани.
Әви джмьн р'ьнд н'әр'ьтанд,
Навәки т'әзә ви ә'франд.

Чава ч'әмав ва пел дьдә рөбә'мьн,
Әвана т'әвьәв дьбьн сәробьн.
Дькьм дәве ч'емр'а фир ььдьм,
Бо мерхасиа тә әз хәбәрдьм.

Бо ә'фати, ә'мре тә окйан,
Әз ва бежьм зә'ф чәгына п'әйадан,

Бо дэръэц тә бата готын чаҭа шер,
Сәва ҭе йәке гәрәк нәбиа нәр Гомер.

I

Бәк'ой дәлал, бәжнә зрав бу,
Б к'әмал бу, ным хун ширьн.
Дьле ҭи али хәватчиа бу,
Дор-бәре ҭи же ыздыкьрн.

Бәк'о дьчу мект'өбе.
Әҭ р'анәдза р'ож у шәве.
К'ыт'өб ҭир'а нәвал бун,
Хер у шәр' не ә'йан бун.

Ұәлат дьдит ҭи бәр ч'ә'ва,
Фкра хвәда әҭ дьгәр'иа;
Кәлошкар'а, ч'на у баниа:
Мәрв дьгот дфьр'иа.

Дфр'иа, дьчу Ереване
Ж Ереване—Москвае:
Бацар'е мәй лапи р'ынд;
Б р'онай, авайә бльнд.

Әҭи ҭедәре Ленин дьдит,
Чаҭа мьри: К'өбәйт'еда,
Баве мә Сталин әҭи дьдит,
Ұәки пер'а хәвәрдыда.

— Р'ынд ын бьбә, әҭи дьго,
Комсомоле бац, Бәк'о, лао.
Ақл бә, хәвате н'ызкә,
Әз р'әзи бьм ҭәки ж тә.

Бәк'о диса әшқ ша дьбу,
Дьчу клубе һәвалар'а,
Хәлқ ж шийа һиндьбу,
Әw бәнгзхwәш бу, дк'әниа.

Бьаре гөнди хwәш бу,
Һ'әзар шур'ә кәлилк вә бун,
Шилина авед каниа,
Зу пел дьдан бәрбь ч'әма.

Колхозник дьчунә дәште
Бо хәвата хwә шьмаә'те:
Хәватчи б һәвр'а дьлбар,
Дхәвьтин әwan бе қар.

Мина ә'йде л һәр шиа,
Л сәре ч'иа, л дәшта,
Сури дьчу зозана
Нава кәлилка, р'ьяана.

Қиз жи б деме гәләш,
Чубун дәште, хәвате
Һьнәк wана ж әвиние сәрхwәш,
Дурба һәwас хорта дньер'ин.

* * *

Еварәке жи ж клубе,
Бәк'о һеди һат мале,
Де, бавер'а хәвәр нәда,
К'ур к'әтбу әw хыйале.

Шекро го, — чър'а өсани Бәк'о?
Дө рөжә, ва дфькри шәв у р'о
Дьвә тө нәхвәши, ва нәшай?
Тө хөвәр нади, фькрема бәлай.

Ведәре Бәкой кәр' бу,
шаьле мәи дьсар бу;
Мәрв дьгот фькрема,
Әв тыштәки дгәриа.

Л ведәре дгәр'иа,
Л ведәре дгәр'иа,
Л к'еләка шәве,
Л синге ч'ие.

Шәма де р'абу, ши дани,
Көр' б ванр'а ьәвәки к'әни,
Паше р'абу к'әт нав шиа:
Нав мьтала, хьйала.

Бәк'о нава шиә хвәда,
Р'е дьдигьн, дьпива
хәв нәдьәте, вәлдгәр'иа,
Ғәй дьк'әниә, дьгот хвәр'а:

Р'астә, әм дхәвтгьн,
Хәват р'ьндә, к'ар же те.
Ле ах, дәр'де ь'ьзкьрне,
Әвин қә нае биркьрне!

Бәк'о сәри кьр нав бәлги,
Кьр к р'әзе әв и'аки,
Ле мьтале храб we гаве;
Дгәр'иан чава р'әше шәве.

Бәк'о өса мталада;
Хәwәк ьате, хwәш-хwәш р'аза.
Әми ь'зкьриа хwә сәйранди;
Бөдәwәкә щәм ч'ем р'уньшти.

Әw қиза Бәк'о пе дфькри,
Қиза дәлал, шагьрта бкөри;
Дьлк'әтиа Бәк'о, к'әwа ьзкьри;
Әw Сәйран бу, кәвоткәкә пешьри.

Wәхта незик бу, бо пер'а хәwәрдә,
Жер'а бежә, йа дьле хwә: дәр'дә;
Ле ншкева бу ьылбьләки,
У фьр'и чу башqә-шики.

Бәк'оe дмәк'әти хәwеда дьлхор бу,
Әw гәр'иа, бәрб ьәр аиа чу.
Әми Сәйрана хwә дәлал qә нәди
Бо щәм ь'зкьрие дьл wәкра wи.

Шәва дреж анщях к'өта бу,
стәйркед зивин ьәwа р'азан,
ьива гөловәр'жи өнда бу,
ьедика qөльби нав ә'зман.

* * *

Бьар бу, р'ож гәрм дбун,
Көлик у гьиа шин бубун:
Дк'ьшиан авед ч'ә'вканиа,
Дь'әлиан бәрфед бәләкиа.

Г'эбийтэ хвәш бу, дьк'эниа,
Мөрв жи навда к'ефдьда,
Зар'ө ж сәрме аза бун
Өw дьгәриан, ша дьбун.

Ле гөнд ньшиар бу диса,
Диса р'өже тирнц вәда,
Сәр дәрәхта, сәре ч'иа,
Авит сәр пышта бәрха-миа.

Бәк'о чу феза гөндә,
Пәй' реч'а кәвотка хвә,
Wәки ж тө кәсәки нәхәйдә,
Wейа бьбинә, пер'а хәвөрдә.

Ле Сәйро төнә бу,
Тө дьбе ьнда бу;
Дфькри әw гәло,
Дәрьәда Шько?

Бәко, Сәйро нав гөндда һөв дин,
Дьл у щәгәр ж әвине п'әр'ьтин,
Ширьн-ширьн б һөвр'а хәвөрдан,
Дәсте һөв гртын у мздан.

Өwи ә'дәте бәре бир кьр:
Баве қизей нәп'ак жи өса;
Дьле хвә пешиа we зу вәкьр
Го.—Тә ь'ьз дькьм мина дина.

Р'әнг у р'уие Сәйранә вәбу,
Нәльпьти, щиа да нәчу;
Шәрм кьр әwe, р'уньшт-р'әһ'әт,
Агьр у алав дьле we к'әт.

Бәк'өе дөлал к'знәкә, чаҗа,
Үи әгите шаһли гөнддә?
Ле бра ви гыли кәс сә нәкә;
Сөр'е ба Шк'о ашкәрәкә.

— Б хатре тә, нәвр'а готын,
Дьле җанда әвина ширьн,
Үедәре кәврәк, ч'ә'внәбар бу,
нәр җанр'а т'әк' шь'ад бу.

II

Еварәке Бәк'о чу мале
К'аг'әзәк дестда, б әшқ бу.
Де жер'а го:
— Чийә баһз дьди мина ч'ьвика,
Мина мьнмьника сәр кәлилка.

Дае шаһ, дае, дьчым әскәрие,
Кьнше әскәр хвә кьм л җедәре,
Ббиньм бажар, гөнде т'әзә,
Стөие хвәда кьм шуре әскәре мә.

Де нә'вәки бәр хвә к'әт өса,
Чаҗа ж Бәк'о брәтә әҗа?
Б дьле хвә-назык-нәрминә,
Р'оже шарәке әви нәбинә?

Әви ле ньер'и әҗ т'әне нинә,
Җәвалә Бәк'о кәнә: қаси шинә,
Җәр шаһләк җе борщ бьрәдинә,
Бо совете шьхөләки дәст бинә.

Паше р'абу' торпә р'нд греда,
Сәва р'ева Бәк'о бърчи нәминә,
Сәре хвә дани бәр хвәли-кәвра
Бона бе қәда мразе хвә бьбинә.

Бәк'о Сәйро дит, б хун у қнет,
Ж леве зрав ьнгьв мет;
К'еләке сәкьни мина ч'иаки,
Го,—әзе бем, гәрәк сәбрки.

Сьве зу, бона лауке әскәрие,
Т'әхте к'ефе р'нд һазьр кьрн,
Б дәф у зөр'нә, бо р'ебарие,
Һ'әта ч'иае незики гөнд бьрьн.

* * *

Бәк'о ьланин мәк'тәба әскәрие,
Әw кәр'әки ақьли сәрwәхт чаwа,
Wәки ьинбә шьхөле әскерие,
П'әйе wи бе дайн, мина мерхаса.

Әwи ь'ьз дькьр ж шур- листьке,
Wәхта бәзе сиар дьбу һәспе:
Һ'әй дьчу, дьса пәйа дьбу,
Ч'на-баниар'а, әw гәлиар'а дьчу.

Wәхта к'ефе, шайа у әйда,
Бәк'о һәвалар'а дьстьра,
Мәрьв дьгот Сәйро дьбинә
Ч'на у бание wәлет биртинә.

Косвин б әшқа дьлар'а дьго,
— Щасьмо бежә,—әто хорошо;
Йе дьн жи бььәвр'а кьрьн қир'ин,—
— Бәле, бәле щасьмо,—былилин.

Чьра дьчу, Бэк'о шадьбу,
Дьле ви, б вәлетн барбу,
Пер'а ьәвале ә'гит ьәбун,
Л ә'зман жи т'ьжи стәйр'к бун.

У Бэк'о бу қөмандар,
Стәйрка сорә сәри сәрк'ар,
Бо хвәлна мә вәт'әни;
We б әшқ ььчупа, шәр' ьькра.

Малә биреда, тә'мам дө сал,
Бэк'о, б т'ьвдир, вегәр'иа мал,
Гөнди-щинар доре т'оп бун,
Сәр әшқ кьрын, пер'а шабун.

Дәло ьат: баве Сәйро жи,
Әви сәламәк ьана вәда,
Сәлам вәгьрт'н ьана жи,
Бона Бэк'о ч'ә'вр'онайәк р'ьнд да.

— ььнер', көрәки ақьли чағанә, ььш!

Гөье Дәлода ь'әсо кьрә п'ьсә-п'ьс:

— Wәки қиза мьн қаси Сәйро биа,
Мьне п'ешк'еши шанә ви кьра.

Р'әнге Дәло дәст-дәст хәйди,

— Әw ч пьрсә,— б ьерс го әви,

Әw р'екә дьне дьчә, зани,

Қизе чава ььд'м ви көр'и?

Ж ши р'абу, ч'әве л дери,

Хатре хве хвәст -у т'әне чу,

Шьк'әкә гран к'әт дьле ви,

Ле к'әнәки дөрүтиә ьатә р'у.

Әуи дьле хвәда дьгот у дьчу,
— Шьк'ое бьбә зә'ве мьн, Шько:
Әвә фькра мьн, к'ота бу—чу,
Бьра һәр'ә бәр дәре хәлде Бәк'о.

Ле т'а-теуәке Сәйране гьртьбу,
Аликива әу йәк әве дьхаст.
Дьл дьк'ота, ч'ә'в һәр аливу,
Бәк'ое шьрын бу, һәр we хвәш һат.

Һәр Бәк'о бу, дьһа хенжьуи,
К'әс тәнәбу, миһа ви лет'ифи:
Бо шир'а, сәри данна сәр бә'лги,
У пер'а бьхәвтна п'аки.

У еварәке, гәлине незикда,
Вана һәвдө б к'әл һәмез кьрын,
Бе хәу р'уньштьн, хәвәрдан һәвр'а,
Стәйрка ль ә'зман мезә дькьрын.

— Бәве мьн бьра зу-зу бьхәйдә,
У б ә'дәт бешикк'әрт'мә бькә,
Сәйран занә, we б дьле хвә бькә,
Ә'дәт мьр, дьһа әу һөкөм һакә.

— Ахьр нә әз комсомольм,
Сәр мәрәме Ленин—Сталиньм,
Һәр мьрын дькарә б хайни
Нәһелә бьжин әм әвини.

Бәк'о б әшқ гөьдари кьр,
Ч'ә'ве ви соро-моро бун,
Дьһиае ви өса мәрәм кьр,
Мәрвь дьгот әу жи ша бу.

Свәтьре ә'ламәти дан,
Ва бу дәнги у хәвәрдан,
Wәки шәр'ә нав мә у фина,
Әм һазыр бһн пешиа вана.

Әва йәка Бәк'о жи быст,
Ч'ә'в ле сор бун, тамара лист,
Го, —храби мә ван һәкрийә,
Ле һнәка фина һәрәм кьрийә.

Ж бо вәлет әв дьшәвти,
Дь-һнаваба әв дь'әр'ьти,
Го, —ә'йба гран л мьн,
Әгәр әз һәйһым к'ока дьжмын.

Бьра шур ш'ие хвәда зәнг һәгрә,
Б һамуси әм вәгәрнә мал;
Бәк'о әскәр һьлани: хун гәрмә,
К'әтә курана шур у һәрәмә.

Т'оц-т'ьвиге мә кьрнә гьмин,
Т'әбиед дьжмын авитьн ә'змин,
Танка ә'рде ванда хвәли қәлаштьн,
Әскәре мә пешда дчы бәро-пьштьн.

Танка ә'рд у дәрәхт вәлгәр'андьн,
Әгите мә гөмрь' агьр дьр'әшандьн;
Гол, ч'на у бани, мешә пар'а ман,
Чун мешәки дьн, бәйрада сор һьлдан.

Мөйте дьжмын манә ә'рде,
Сәр ванр'а дьят йәлма сәрме,

Шэв сэрда ьат, э'зман бу тас;
Э'рд Щэмьди, пева бу р'ьсас.

Ньшкева дьжмьн дор вана гьртьн,
Ньзам ж кё ьатьн, хвэ р'агьртьн,
Б тэ'мамна хвэ вана дьхастьн;
Эскэре Бэк'о зу т'эслим бьн.

Бэк'о ьерс бу, у паше го,—на,
Гэрэк эм шэр'кьн,—эви э'мр да;
Диса дэнге илимота ьат,
Голлэ агьр бун, дьжмьн бу бэрбат.

Бу шэр'эки вай зэ'фи гран,
Бриндара дьготьн—вах дае шан!
Се көр'е қочах ж мә ьатьн көштьн,
Ле мэйте дьжмьн мә гэлэ ьыштьн.

Бэк'о ж мьле хвэ бриндар бу,
Эви мьле хвэ греда, дьл да бэр хвэ,
Эв алие дьнда дурк'эт, зу чу
Б эскэрба, бэрб мьфрде қыл бу.

Сөр' у сэрма бу, бе дькьр гөр'ин,
Ба пэй ьэв дььат у бина сарда,
Мина ь'ьрше дькьрэ ьёлмин;
Бэрф дьр'эшанд сэр шь'қле дара.

Бэк'ое э'гит пешда дьчу,
Бо эскэре мә ььбинэ зу,
Мэрьв дьгот эв Қэрэт'аждинэ,
Э'фате дььсах шэрда қэвшинэ.

Р'е ж Бэк'ора вэбу,
Бэк'о бэр б голэке чу,

Әw к'әт голе ньқо бу,
К'әтә аве мьна бу.

Бьн бузер'а әw дьчу,
Дәр'де бине хwә дьп'у
Qатед бузе зрав бун,
Бина Бәк'о ч'ькна бу.

Әw еп'ещә кәвие дурк'әт,
Паше ж аве әw дәрк'әт,
Мик'аел, Шаьен хwә гьбиандне,
Пер'а к'әниан, дан к'елмандне.

Үолкәкеда агьр дадан,
Бәк'о wa р'ьнд гәрм кьрьн,
Айроплане мә банздан:
Ү'ошуми сәр дьжмьн кьрьн.

Лә'зәки дьн шунда бу кәшар,
Әскәре сор жи ьатә хар,
Бу р'ьнгина т'она, бомба,
Оса жи дәнге минимеота.

Чьда чу, шәр' гран бу,
Әскәре мә алт' дькьр зу,
Ж we р'иа Манәрһәйме;
П'әрч'е к'әсьн ман we дәме.

.....

Б әшқ вәгәр'иа мале Бәк'о,
Уи Сәйран дит, ь'зкьриа хwә,
Дәрьәда шәре дити гьшкар'а го.
Көлилка бин хwәшр'а, бәйбуна хwә.

Ыла гэлэк wэдэ дэрбаз нэбубу,
 Ж р'озваеэ э'wрәки р'эш вьрда қы бу;
 Әw фашисте Германия бун:
 У н'өр вәда тә'мам вәбу.

Чу нав хwәли, wәлате чеха,
 Чава мәр', кышиа у һэй кышиа;
 Әw к'әтә Белгиа, к'әтә Франсиа,
 Гәләки чу, гьһишт Норвегиа.

Хуна мәриа бу ч'әм у к'ышиа,
 Агьр бари сәр, мәриа да,
 Ж еварда, к'әта тә'ве да:
 Ы'зар у нәк' т'оп һәвра т'әқиан.

Дьжмне нәт'ер', нәйаре мә,
 Дзикава к'әт нава хwәлиа мә,
 Лап ле п'ошман бу, әw гьһие да мә,
 Тә'мамиа дьне шаш у мә'т ма.

Фашиста б нәп'аки, беа'р,
 Бомб авитьн сәр wәлате мә,
 Wана һылшандьн гөнд у башар,
 Агьр р'әшандьн сәр дәшт у зәвие мә.

Ы'ифьһланин дьле мәда һәбу,
 Әм р'абәри пешиа дьжмьн бун,
 Дәнге мә чу һәр шиа, бу газии:
 «Әм сәр р'астиенә, әме алт'кьн.

У wәхта бу шәр'ә wәтәни,
 Б гьһие сәрк'аре мә амьн,

Мә го,—әме бе гъли алт'кын,
Наһевшиньн, әме дъжмын бәрбаткын.

.

Бәк'о р'абу, бәрбь р'астие чу,
Бо намус-хирөте шәр'кә әв,
Сәйро, Бәсе жи хвәлие р'акын,
Дайке вана жи али ванкын.

Дәнге т'опа дъһат, гәләки гөмрь'
Дәнге т'ъвьнга дъһат беқәйдәйә.
Вана давитьн, нәп'әке бер'өһ,
Оса р'онай бу, чава сьвөйә.

Ньшкева веда се сиар һатън,
Бәрб мьле мә ч'әпе һатън,
Бәк'о йәк ж ван вәлгәр'анд
Ле әване дъне вәнәгәр'ян.

Пәй Бәк'о ьеди, кәр'ә-кәр',
Һатън Мик'әел у Азат.
Вана хвә вәшартън, хор'те шәр',
Тъвьнг у бомб жи дәстда.

Һ'әвәки дън жи... нәләт',
Бәк'о бомбәк вәркьр зу,
Пәй шир'а жи Шаһен авит,
Пәй ьәвр'а бәр'дан агьр у ду.

Ж сьсиа дөдө к'әтън—ман,
Ле йе сьсиа ьәспева гьртън,
У б ләз бьрьн штаба мә
Әван ведәре пьрс ви кьрьн.

Шэм ши дитын каг'эзе лазьм,
Б ньвисарэкэ шур'эки дьн.
Ле эw йөк ьат айанкърне,
Клитар'а анаг'дар те дитьне,

Бак'о we шөве р'аза бу,
Шьнеде хwэ авит бу сэр хwэ,
Эw чэнд р'ожэ р'ь'эт дьбу
Ши бир дани хөмед хwэ.

Паше эши қәләм у к'аг'эз ьлани,
Сэйрор'а ньвиси к'аг'эзэки дьлшөwти,
Ньвиси, wэки wөхта шөр' мьрьне,
Диса дьле wiда Сэйро нае биркърне-

Эw қәwөте дьдэ мьле Бак'о,
Дэрд у к'оме ши бәла дькэ ьэpp'о'
Эw дьламнийә, ду у дэрман,
Мина ч'ьра зер', бэр дьле ши шөмал.

Ньвиси:— Һитлер т'әне нинә,
Чэнд дәwлөт жи пышта шинә,
Пьштенә: Итаг у Һунгар,
Р'умин у Фин, ььм жи Булг'ар.

Дьжмын дөр'уййә, қәwөтә ьәла,
Хwэ даве ьөндөр' эw мина р'әwра.
Б р'етна хуне, пешда те, ь'ьминә,
Бацар' у гөнда эw ььдьшинә.

Ле т'өщара wa наминә,
Әме гөмрь' ван вәгәр'ьн,
Ищар we ван ььбә шинә,
Әме ьькьн эw дор ьәв вәгәр'ьн.

Бедика бәрф дьһат жорда,
Дьгьрт сәре ч'иа у меша,
Мале храб буй, р'е г гьртын,
Дәшт у зозан г вәшартын.

Бәк'о ль ч'иае бәрфе дьньер'и,
Дьли нәр'ән'әт бу, дьфькьри
Wәхта дәри вәбу, каг'әзәк анин
Сәлам дане, әw к'аг'әз бәр данин.

Мик'аел к'әниа, Бедика бьдль го,—
— Wa мәлулийә, галубчик Бәк'о,
Ә'мр ьатийә, гәрәк әм бьқәдиньн,
Шәв әм дәрен, дьжмьн бьтәвиньн.

Шәвә тари бу, шәвәр'әш бу,
Диса ж әзмин бәрф дьһат;
Хорте мә қьльхва спи бун,
Мина бәрфа қат б қат.

Лаукә нәр шйа р'ьнд бәләд бун,
Әwана гав б гав пешда чун,
Б гаве нәрм, дьзкава,
Чун нав синоре Герман әwана.

Чун, дәрбаз бун әwана бе, хәw,
Бәк'о го.—дьвә әвайа п'ьрайә?
Расти жи ведәре қәратөк нәйә,
Бәк'о қәрч'ьманд бөрие хwә.

— Әw қәрашьльн ши шйе сар,
Әм бәре т'ела зу бьбьр'ьн,
Паше wан бькөжьн йәк шар,—
Лаука гьлие хwә йәк кьрьн.

Ван қарауылар'а хуә гъиандын,
Қыр'ке ван гьртын, фәтсандын,
Вана дькьр, агьр кьн:
Ғәвар, газие хуә п'ьр'кьн.

Әвана чар мер, хуна дьжмьн р'етын,
Паше р'уньштын, шепр петын,
Б лез бәр б п'ьре чун әвана,
Әрд к'олан к'әвәки ьевр'а.

Ниве шәве бу, вәхта,
П'ьра тә'мам г пева,
Кьрә гөр'ин' зу т'әқиа,
Ғатә харе, вәлгәрпа.

Паше лаук к'әтын ч'ә'льке,
Бәрф жорда ьат, руие ч'ә'ле гьрт
Фритс б ишьд вана гәр'иан,
Тьшт нәдитын, диса вегәр'иан.

Б р'екә чәтьнә дур,
Се хорте мә вәгәр'иан,
Дьле ванда шабунәкә к'ур,
Әвана хуәр'а рән'әт разан.

Нивро шунда, вәхта р'абун,
Бььистын дәнге гөр'ине;
Әскәре мә синор дәрбаз бун,
Ван шице т'әзә дан хлазкьрне.

IV

Паш нәнъер'и әскәре мә зор,
Пешда чу, у дьжмьн хьст дор б дор,

Суре ы'эсын у чәпәр ылышандын,
Хун пеш хунева, джмын қәшрандын.

Алт'кырын шабунә, бәр дьли,
Үи чахи мәрв дьбә мер,
Ле ыәбун дәме сән'әте мәлули,
Чәтнай бо ә'фата, бона мер.

Әскәре мә зори зордар,
Нав РостOVER'а дәрбаз дьбу
Гьшка ле дьньер'ин дьлбар,
Зә'фәтыр дьле шаһла шадьбу.

К'еләка хвә ньер'и, Бәк'о дьхор бу,
Герман әш шәһәр храб крьбу,
Сәр ыи бащар'ида агьр р'әшандьбу,
Шаһыл, мәзын дар'дакьр бун.

Шьниаз дитын, бе хвәй-хвәдан,
Бәр дара, незики ч'әма,
Зар'ед дәргуш, бәдәвә дәлали:
К'әтыбун п'ехас, бьр'чи, шие хали.

— Һ'әйф ыланин, әһи дьле хвәда го,
Һәспе хвә ажот у пешда чу Бәк'о;
Бра қәда шире ыи мәрви к'әвә,
Вәки вәгәр'ә мале, ыәйфе ылынәдә.

Оь! бәләки дьһа к'әтбун ә'рде,
Ле диса бәрф р'адбу бәр бе,
Мәрв дьго дьгри бәр р'оже,
Һеди-Һеди дьһат бина бьһаре.

П'ан'ахи ле хар, Бэк'о дьчу,
Гөла сорә л сурәте бу,
Әшқа шабуне дьле шнда бу,
Бо нә'ма Сәйране нъвиси бу.

Дьлк'әтна ши ж гөнд дьнъвиси:
«... Хенж тә төнә н'ьзкьрн шәм мьн,
Тә к'аг'әза дьле мьн нъвиси,
Тө н'зкьрн, тө дәләле дьле мьн.

Бәрфа чолә we бь'әлә,
Әме диса зу әр'де р'акьн,
Wәки зәви шинбә, зил бьдә,
Бдьле әшқ әме к'әф бьдьн.

Йа р'аст мьн баве хwәр'а го,
— Шьк'о навә заве тә, баво.
Дьле хwәда гәләк шабу Бэк'о,
Бәрб штабе чу незики нивро.

Бэк'о сәкьни, вайә әw кон,
Б ише әскәрие we бчуйа we,
We бьсәкьниа н'әта еваре
У афисер дьатын сьре.

У сәр т'әхтәки мәзн,
нәвалә Баг'рамнан к'артәк вәкьр,
Әши сәре хwә сәрда бәржер кьр,
Пе қәләме нишан лекьр.

Әши карт нишани гьшка да,
Да програма сәрдаавитьне,
Әши шава пьрса гьшка да,
Нишан кьрна we да ә'йанкьрне.

Шэв бу, шэвэкэ тари,
Бае сар дьлшлшланд,
Ба э'вр дьфэлшанд,
Жоре стэйр д ч'русин.

Хвэлиа вэлате мэ кэс нькарэ,
Өв дэст быде, хвэр'а быкэ к'арэ,
Азай, малед мэ ж мэр'аньн:
Һэр эьмьн, эм хвэйе ваньн.

* * *

Анцах ниве шэве һэбу,
Wэхта ордна Совете зор,
Йа б дэсте сэрк'ар чебубу,
Да нишана шэр'э ва дор.

Бьн э'врар'а, сэр эврар'а,
Айроплана б н'эзара,
Агьр р'етьн эван жорда,
Агьр р'ьжиа сэр фашиста.

У мина гөре һарбуй,
Дэнге т'оп-т'ьвнга һат,
Ж дэнге таңке пешдачуй,
Дьжмьн тьрса гьрт һэбэт.

Чава селава бьһаре,
Мьле ч'эпе, өса жи р'асте,
Пехота мэ нэсэкьни,
Өв пешда чу б мерани.

У мэрв дьбе ншкева,
Ө'рд-ө'зман гььштын һэвдө,

Л э'зман сор бу, хэлиа р'о,
Оса ч'ук бу, мина т'онка.

Б we qəwata мөзир'а,
Дьчу Бэк'ое мөй мерхас,
Ви дьлэзанд бк'ома хвэр'а,
Мина мере зори қәйас.

Төшар нөдьқәтнан ж Бэк'о
Шир'а дьчун Мик'аел, Каро,
Кө дәсте фашиста вана,
Б мерани бьбьр'иана.

Б шәр', б хуна мә,
Wəлате мә бин к'ьшанд,
Мә бь'эзара мөйте герман,
Тото кьрын, л э'рдедан.

Дәште хуна р'әш мет,
Мәрв дьве р'әьәт бу,
Мешә жи ььда хун-қнет;
Өwe гаве бинә бәр бу.

Чава ч'әме бььаре,
Өмре мә пер'а т'әзә,
Мә wəлат хвәй кьр диса ве шаре,
Диса аза бу шиe мә бәре.

У ьәр шиа, ьәр дәра,
К'ән у әшқ бу, шабун.
Ә'змани т'ьжи б стәйра,
Ььнәк ж мале к'ефе дьчун.

Сәре ч'иа паизе бәрф грть бу,
Қьрш у гььиа жи зәр бубун,

Авед канна зэмал дык'ышйан,
Б дыле хвэр'а хэвэр дыдан.

Сури ж зозане дыбатэ харе,
Р'ева бар'ина ми у бэрха бу,
Бина ьешнай ьындк бу ве шаре,
Мэрв занбу, кө паиз бу.

Р'о ьедика дчу ава,
Кө ь'эта сьве р'эь'эт биа.
Ду ьлк'ышна ж нава гөнд
Мина гөлие қиза бөк'өр.

Ле қизэке мина хальфна,
Б хэҫна дити дгэр'на,
Шоше дынер'и, л швэр'на,
Дчу өса, хэвэр дыда.

— Хазл б тэ, ава зэмал,
Дэр'де тэ т'өнэ гэло т'ө шар?
Т'ө ьивиа дык'этиа хвэ нини,
Зу дк'ыши б к'эло—бини.

— Дэр'ьөҫ Бэк'о зуда нзаньм,
Өва дө сая, ава зэмал,
Өзе бе Бэк'о чаҫа бькьм
Өз қөрбанбьм р'ожа ми шэмал?

Тө веда дчи пшта ч'иа,
Мэри—р'эҫра дбини ьэр шиа,
Чьма ж ҫан хэбэре найни,
Бо эз жи бьбьм хвей бэхтэки?

Ч'эве л ми р'эшэ бэдэҫ бун,
Бэжна ми мина спндаре бу;

Әw хортәки пеш бу шаһыле б нав,
К'еләка җи—әз мина т'еләки зрав.

Әви нвиси бу,—әзе бем мале,
Мә джмын дайә бәр дәве т'опе.
Гышки бльндтьрә намуса мә,
Б ә'гити әме бьбьн ьежә.

Бе'жә, к'едәрейә Бәк'ое мын ньһа,
Әw дьфькьрә дәрһәд Сәйране?
Д бинә әве хәвнеда щара?
Ах, әз қөрбана җи хәбәрдане!

Аве го.—гөмана хwә нәбьр'
Шәва мә weчу, р'ож жи we бе.
Бәк'ое тә we вегәр'ә ж шер',
Әме бкьн ә'йде, дәwате.

У Сәйро дьле хwәда гәлә шабу,
Фькрә авер'а қьли щие дур бу,
Го,—Джмыне мә мәлул бә бра,
Паше бәр б мале зу вәгәр'иа.

Әw р'аза, хшина аве гөһ да,
Г'әта све хәвне Ширн да,
Шьк'ле дьк'әти бәрбу т'ьме,
Әw бьһар бу, р'ожәкә т'әве.

Диса р'ож һатн, зу чун,
Стәйрк ьәwa д ч'ьрусин,
Ж ч'не баки сар дьһат,
Б бин у бог'за пайзе п'ак.

Қизе кәрманща готьн ьәвр'а,
— Сәйрана дәләл, щан Сәйро,

Тэр'а, нэ'мэ мэ анийэ вьра.
Чька ч нъвисийэ тэр'а Бэк'о.

Ж шабуна Сэйро гьриа,
Бесър ж ч'э'ва ьатын харе,
Нэ'мэ хвэнд, шабу ж хвэр'а,
We ь'эмез кър к'аг'эз ве шаре.

— Эзи л р'емэ Сэйронга мьн,
Тө ван р'ожа ьивиа мьн бэ,
Эзе ишар гэлэки шэм тэ бьм,
Бььара т'эзэ we л мэ вэбэ.

Гэлэк гьлиа эзе тэр'а бежьм,
Дэрьэда шэр'е қөвми п'ьр' гьран,
Фашистар'а нэлэте бежи wэки,
Р'эь'мэте бьди э'гити мэ к'эти.

Мьн жи ви шэр'ида хун р'етийэ,
Намуса баве хwэ хwэй кьрийе,
Ордена э'гитиө п'есира мьнэ,
Чь дьхази, хwэстьна мьн эвинэ?

У т'эбрик ьат, зу бэла бу,
Ж дьла, дэрбази дьла бу,—
У чава Шэмала ч'ьра
Дьле дна Бэк'ода шэwқ вэда,

Баве Сэйране к'эт' нав мьтала,
Чап кър, пива, к'эт шьк'а дьла.
Өw фькри: Бэко we ьежэ бэ,
Wэки қиза wи жи жер'а бэ.

У мина ьөвир дьле wи су,
Wи Сэйрана р'ьндьк нььер'и зу,

Дьһа ви шк'ор'а хөвөр нөдә
Бона эвина һәрдө джк'әтиа.

Әви дьжмын алт' кыр ва,
Әз ша бум тә'мам пер'а.
Бьра б һөвр'а бәхтиар бьн,
Бьра бөдсур, бөдар бьн.

* * *

Р'о т'әзә һеди дәрк'әть бу,
Авитбу сәре ч'иа, мала,
Ҙәхта аһьл, шаһьл т'әв һөв бун,
Т'әхте әшде вәкьрын хала.

Б дьл у әшд говәндәк гьртьн,
Дәф у зөр'нә һөвр'а лехьстьн,
Шьмаә'те б дьләки ша,
Дькьр дә'вата буке-зә'ва.

Ле мина р'оа дьч'русә л ә'зман,
Р'әнге Шәмей гөләш бу,
К'өр'-буке дьньһер'и, т'ер нәдбу,
Б р'ожа хвә зә'ф қайл бу.

Шәме дьк'әниа, дьлда дьго,
— Бьмьрым жи, вәки әз һьһа,
Мьн т'алаш һинә, бьбьм ч'о,
Ле әз гьһиштьм бәхтәки чаһа.

Әһе т'әхте дәһә'те вәкьр,
Гошт у бьрнш харьн бьр,
Шәрафа Арташате ани,
Қәһна селе, томаст дани.

Харьн, вөхарьн, тари ь'эта,
ь'эта шөв ьат, ьиве зу да,
Ча бука р'ухели к'эт ььн ө'вра,
Лэ'зэки дьне дэрк'эт өв диса.

Шөкро дурба хазла хвө,
Б Шөме, Бөк'о ани,
Көла мөзьн дьле вида ма,
Сөре хвө ь'өжанд, ььр у ани,

Institut kurde de Paris

ОСА ЦМАӘ'ТА ӘРМӘНИА

(Ж. А. Исабақиян)

Д бежи, wәки, wәхтәк һәбу, зә'ф зуда,
Л ә'рде ми у бәрх т'өнә бун,
Һәр мерг у чимане шнәте р'ндда,
Ми у бәрхе ә'зман б' жинн дәбри бун.

Хортәк ж һ'зкьрне бәрхө к'әти,
Л синг у бәре Әләгәзе дгәр'иа,
Дгәр'иа, бе һәвал бәрхө к'әти,
Ж гакувие хwә қәтиай чаwа.

Пе блура қамини ледьхст фәр'һ',
Йа дьле хwә, т'әне буна мәлули,
Ж каниа, қәиа дкьр р'әща,
Бо бьбьн һәвалә ши же нәқәтиа.

Каниа кьрн ахин, готн:
«Әм ж чуйанә, әм чава шәм тә бминьн»?
Қәиа жи кьрн ахин, готн:
«Чава бтәр'а һәр'н әм дминн»?

Пәзе б ақл, мәрпфәт гөьдариа
Дьлхориа ши хорте дәр'длө кьрн,
У кьрн калин, ж шнәте р'әвиан,
Бо һ'әwаса к'ламе ж ч'ие һатн хар.

Бэрэв бун дора ши бэрх у ми,
Дора блуре йа дла, шəwati,
Бэр шиа бмə'рифəт дан пəй ши,
Бе qəтанди, б дьл-əвалти.

We р'ожеда шван у сури, бсаг'лəми,
Белин данин л ч'иае бьöрти;
We р'ожеда ж блндайа ч'иае бьöрти,
Днеда бəла бу, ьат харе qəнши.

НАДОЕ ДЬЛК'ЭТИ

(Ж А. Исаѣакьян к'əмəит)

Надое ə'фат ьəспе сор ажот,
Зозана Əлəгəзе,
Ажот, ьат, ьат сəкни
Пешиа коне Гöлизəре.

Алие кон расте, ж ьəспе банзда,
Бəспе сор ч'вие к'öтəйва греда,
Низа туж к'öтə ə'рдеда,
Алие кони ч'əпе к'öтə ə'рдеда.

Сəре хwə блнд гьрт к'аши,
Дəсте хwə да сэр дестие
Зер'ин, йе хəнщəра Даг'станн.
Надое ə'фати бе хоф,
Чу коне баве Гöлизəре.

Надо бе сəламдайн
Пешбəри Гöлизəре сəкни,

Дзикава дьле вана ьэв занбу,
Ҳэв ь'эз дкьн эвана вэки
Ле ьэрдө жи к'ау-к'обар бун,
Надое э'фат у Гөлизэр.

Йэки дхаст бэри йэ дьн;
Йа дьле хвэ бежэ,
Вэки фэQUIRE стөхар,
Т'эвэQэ ж йара к'обар бкэ.

Ава, бе сэлам дайн,
Надо Гөлизэрер'а гот:
— К'е тэр'а готйэ
Тө хэша шэ'дө,
Вэки ь'зкьриа мьн ьэйэ,
Ҳ'зкьрна мьн ж тэ бэйэ.

К'е тэр'а готйэ
Тө хэша шэ'дө;
Вэки шэв у р'о
Дьле мьн дшэштэ
Мт'эйре сөфэте тэмэ.

Әвина тэ б мьж
Ч'э'ве мьн нэгртийэ,
Б мьже ч'йа у қөр'нэ нэгртийэ
Ҳэбуна тэ чийэ?
Тө хэша шэ'дө,
Вэки бьбм қуле бэжна тэ,
Б ь'эльм, бмашм.

Растэ, вэки чьл гөлие тэ ьэнэ,
Вэки дора тэ д алн,

Ле бина гөлие тә хүәш нинь,
Мина һәврмыш әү набрқн.

Растә, ч'ә'ве тә рәш һәнә,
Дө мә'ре рәшә ва фтқи;
Ле ч'әве тәда һ'зкьрн т'өнә,
Мринә, мина дьле тә р'әш, тәмри.

Растә, бәжна тә бльндә,
Бәжна тә бльндә, навә зрав,
Ле бәжна тә мина дара чинаре,
намьльмьлә.

У мина қамише хан-Арази,
Нава тә қәшип нинә,
Тә л хвә криә гредайә,
Атләс, қнауз.
У дө хале к'әск сәр сурте тә һәнә.
Ле сурте тә п'әлге гөле нинн,
Сор у гөлгөли, мина гөле ширн.
Һ'зкьрна тә б мьж
Ч'әве мьн нәгртийә,
Б мьже ч'йа у қөр'нә нәгртийә.
Тө п'ак занбә, бе дьлеши,
Әзе һәр'м, ж тә дурк'әвм һә.

Бе ахин, бк'әвм ч'иа, банна,
К'и бе пешиа мьн, пер'а шәр'км,
Чола думанда бк'әвм бриндар,
Әзе бьмрм, навә тә надм,
У нахазм, вәки щара пашн,
Бәр шемика хвә бьмрм
Ч'әве тә бьбинм.

Аша надо го,
Оизке тышт нэго,
К'елэкер'а дэрк'эт Надо.
Р'ьма хwө ж э'рде дэрхст,
Б муие хэспе гьрт,
Гьрт, wэки сйар бэ.
Нэке жи нашда wэгэр'иа,
У л шемика кон чокwөда:
— «Тө мөлэки, хори-п'эри,
Дьлк'этиа мьн Гөлизэр,
Хwөде занэ, тө жи зани,
Wэки дэрэwа дкм, дэрэw
Дмьрм бона тэ, Дх,
Р'он'е мьн хатйэ бэр дэве мьн йар,
Д дьнйаеда, сэр бэра,
Йа мина тэ төнэ, йа мина тэ төнэ,
Гөлизэра ширнэ — бэдэw,
Тө р'ьнди, р'ьнди, р'ьнд
Н'эзар шарн, хэзар»!

WƏЗИР НАДРИ

ДИСА ҲАТ БЭР Ч'ӘВЕ МЫН

Диса Ҳат бэр ч'әве мын,
Жьна тә'зи, зар'е брчи у зари,
Ғер т'ьжи ч'әва, к'әл қр'кеда
Әв йәве ах у кәсәр да мын.
Әва йәка дыр Герман,
Б сәрк'ариа мөфтәхоран,
Ава диса Герман мрне тинә,
Жьн, зар'а дкөжә, шә'әра ылшинә,
Ҳатна шир'а жи те брчи бун,
Зөлөм у Һәрдәр дбә хун.
Зәбир у әскәре ши сәрхашә Һар.
Аһа дәщал дгчижә Кавказе.
Ле әм сонд дхөн б намусе,
Wәки әскәре Герман Һе,
Йәк сах вәнәгәре ж Кавказе.

Х А З Л

(Готна көр'әки ч'ук)

Хазла әз хортәки чардәсали бума,
Йан жи әскәрәки дәст снль бума,
Әзе б дьл у шан бчума,
Пешиа әскәре Гитлер,
Баве мьн чуйә, ши л п'есире нишанә,
Диа мьнә мәнә, бригад ванә,
Мьн жи ьндьк сал манә,
Кө т'виге ьлдм мина ванә.
Хазл бчума нав әскәре сор,
Ле мьн бкөшта әскәре Гитлер,
Сиар бума һәспе, греда шур.

1942.

К'ЛАМА МЬН

Нә ж бир дкѣм, нә дгрим эз,
Натрсм ж кѣштѣн, у хуна гәвәз.
Ж мале хрәб, ч'рае тәмри
Бажаре кәр', мәрве мьри.

Ж қир'ина фашиста, — т'аланча,
Қурина танка, чнгиниа мьсриа;
Ж зариниа у жьне к'әвгри,
Ж налиниа бриндара, дәнге гьри.

Бра хуна гәрм, л асиман,
Т'әви ә'вра бә, чаҫа тәли у думан,
Бесре днча лелди, бьбн т'уфан,
Чекн окйане, сәрк'әвә лодка Алман,

Диса нагрим, нәжи бир дкѣм эз,
Натрсм тѣшар, ж кьрнед ҫанә ләз
Қәвин ьнкьриа де эз
Беди чуй дьа зу дгигә, нә кѣ бләз.

Бәр декә ҫәлат симрә, поет дбежә,
Белине бәр'нәдә, тѣ джмьн бкѣжә,
Бьлдә ь'әйфа зар'е кѣшти, мере мьри,
Бстинә т'алан бре ҫан шәәред храбкьри.

Мын ж вәлет ылда тирез у мөйа,
Пашледа мези бум, мина ы'эмиа,
Иро б хуна мын чекьри, гөлдан,
Б эшд ды дьдм бәри ы'эмйан.

Европе ыср дкьнэ ава ыәр'ие,
Зөлм ж дэнге эсимана вәгәри.
Ыәрдәр көшти, бриндаре Алман,
Танке храб, кө л сәр нвисинэ «Герман».

Талан, т'урэ, дәст л фашиста сар буйэ,
Незикэ эш рож, бе гыли готын,
Кө әйни we быбэ ахр дәшран,
Германия we быбэ демократстан.

Ләма нә дgrim, нә ж бир дкьм өз,
Натрсм ж көштын, у ж хуна гәвәз,
Көр'ед вәлет, лодка Гитлер вәлгәрини,
Қолба бгрын, атмосфера бр'ышфини.

Джми нк'арэ к'әшәне мө дайнэ,
Әрд ыәж ыкәрэ дния мө ыльнинэ,
Бой намус кьрне ые дәрәнг нинэ,
Кө готнэ: «Мер дмрэ, нав дминэ»

Әзи к'ауум, чмки ж шнәта шеврстан,
Л к'едәре т'ө фрци нав писан,
Әз жи т'әв вә, ыей русс, әрмәни, азрбешан,
Аза кьн мәхлук ж шәб'нма Алман.

Лехн, минани бeбруске рәдинь,
Зәрпе хвә т'әв зәрпе мерхаса кьн,
Мә храб кьр дәрге Гитлерэ п'ыр'ани,
Ыльшини, храб кьн, ж сәр ы'әта бьни!

Wi чахи эм шабьн, бк'эни һөмин,
Диса шен кьн, вэләте хвөй т'уншин,
Л бәрхн стуне ч'рисонәкә зер'ин,
Мерхасе бстинн нишана «Ленин»

Азай Сасунер'а Давид ани,
К'ълама Т'уманиан т'әне пек ани.
Нав дэнге К'орогли щмаәте стра,
Ле лашед Гитлер вәлгәрийан.

Ле йа ә'гите вэләте мьни рьнд,
Ж гәлине к'ур, ч'нае беьәсаб бльнд,
Ж расте фрә, бажаре мәзн, гөнд,
Ч'ук у сәрә, буке бөдәв, қизе рьнд.

Блурван у сазбәнде вэләте мә,
Нвисарк'ар у рәдасчие мәск'әне мә,
We бивисн, бстрен, б пәсньн,
Паризе, Бер'лине у Стәмболе пе бь'синьн,

1942

ЩАСМЕ ЩӘЛИЛ

Е Р Е В А Н

Ава, Йереван, бажаре мәй т'әзә,
Чекриә ж бетон, кәвр у пола,
Ава ордиа мә б қәват,
Ордиа щәрбанди һазьр ж ә'гита.

Л вәдәрейә өса жи техникума мә,
Л к'едәре зар'е көрманща әшқ у шай,
К'әтнә нав өлм б курай,
Һазр дьһн бой р'ожед мә т'әзә.

Л вәдәре қизе көрманща бехәм,
Йе к һатнә ж ә'мре тари, паш май.
К'ламе дбежи б ә'мре т'әзә, у шай
Б к'ән, б т'әва шөвре, азай.

У қиз у көр' п'ыр' ша дбын,
Дхуньн, р'ьнд ын дбын,
Чмки қәватә т'әзә ләзмә әмр'а,
К р'онаие бәлә кын нав колхоза.

У Ереван бийә н'әдадханәкә мәзн,
Б өлме Ленин ч'әк у силь' буй
Йа к р'онаие дьдә мләте ч'ук
Әшқ у ша дбә б пешдачуине мә.

Шмаә'та Әләгәзе гази ван дкын
Хөнк'аред мә қәват б гөман,
— Вөрн, зу вөрн, қәлам дле мә,
Колхозван ывна вәнә!

Ереван, бкә зигин, минани Әләгәзе,
Блд бә, б көбар, б қәватә гөмрь,
Әме б синге хвә тә хвәй кын
Минани әскәре ә'фат, силдһар!

1932.

КОР'Е МЫН

Көр'е мыни бэдәш бьбара мынә гөлдай,
Тө мәзи дьби бьн тә'ва шешреә зәләл!
Бәжи дьди бь шай у бехәм,
Тө қочахе све, шәрдаре мыни б гөман,
Ле ж вәлате мә дәр, л шие башқә,
Җе ьәнә гәләк заре мина тә бэдәш,
У бона ған гәләк п'алә у гөнди:
Шәр' дькьн, ғанә аза кьн ж зөлөмк'ара.
Әш ьәвалә тә ье бәләнгаз у бе тирншьн,
У л шедәре ье бәр'фә, звстанә, чәтьнә,
Җәлә әғанә сәрмеданьн, беллаш.
Дьжин к'әсибнеда: т'и, бьрчи у тә'зи.
Тәме шур'ә-шурә, к'ьнше р'ьнд,
У бьбаре б гөл, бона ғанә ниньн.
Әғанә дьгәр'ьн шашбуи у мәт'әл,
Минани ет'има бе өлм, бехвөндьн.
Көр'е мыни бэдәш, бьбара мыни гөлдай,
Зутре вөра жи ье бьбә шәр,
Зутре вөра жи ье хун бьр'ьжә,
Бона азаи п'ала у гөнда ье бьбә дә'ш.
Бона ған жи ье бьлд бә,
Октябра т'ә'зә, чаша кь йа мә,
Җе бьбр'ә дәсте зөлөмк'аре зөрбә,
Бьвә азаи бона п'ала у гөндиа!
У ми чахи әғанә минани тә
Җе бьстрен у бькьн шай,
Җе минани тә бьхөвтьн
Сотсиализме чекьн б әшқ у шай.

Г О Л А Н А С О Р

Щан, диса ьатн р'оже гөлане,
Чар али вэбун гөле р'энг-р'энги,
Тө гөлана сор, шай у зөлал,
Чаҗа кө мләте Т'ваде б ьэзар.

Гөлана ә'зиз, чахе кө тө тей,
К'әүшәне ьасләте ж тә дбрьдн,
Тө р'оже шәватейә зер'ин дыди мә,
Тө нишана хәбате, пешдачуине.

Чаҗа сөр' у сәрма звстане,
Мә зури дәрхстын ж мәйдане,
Завод у хвәли, ьасләт йе мәнә,
Әмын нья хвәй у хөдан.

Ле аҗас незики мә, вәләте мә дәр,
Диса зә'ф мә дәр ьәнә вра,
Әвана аза нинн, ле чаҗа мәри,
Р'өье ьан ьәснә, дәстә ьан пола.

Әвана жи зутре ье бьын минани мә,
Җе бзузе аг'а у дәүләтиа дәрхи,
Ленин жи нәмри л ьедәре дгәр'ә,
Р'иа шәр'кьрне нишани ьан дыдә.

У р'оже гөлане ье диса бен,
Чар али ье вэбн гөле р'энг-р'энги,
Әме дыа б әшq к'лама бстрен,
Бе п'атшае зөлөмк'ар у хвәй.

З И Н Е

Ч'э'ве тә р'әш, брө қәйт'ан, Зина мә,
Ч'э'ве тә қәмәр, б агьр т'ьжи Зина мә,
Нав зәвиада чьрпанг дьди Зина мә,
Б дәнге хвәш, б к'ламе тәзә, Зина мә!

Wәхта нав бостане колхозеда,
Тә дьгот дәр'де хвәй дәрбаз буй,
Wәки б зор, тө дьданә мер,
Бона нәфса щане тәр'а тәнә бу хер.

Тө мина мьнмьника к'әүшәни,
У т'әзә п'е дьки шемика чардә сали,
Тө дьхази ьин би у б хирәт бьхуни,
У хвәндьне, өлме бьльнд дәст бини.

Тә щәфа к'ьшанд, гәләк wәхт,
Тә п'епәскьр әдәте кәвн
Тә weда да, ьинбуна кәвн зрардар,
Чуи нав п'ионера дьл вәкьри у кәбар.

Тә го ванра—әз дьхазьм бьхуньм,
Бьбьм пионер, к'еләка wә әз р'уньм,
Wәки т'ө тыштәки тари нәминә дора мьн,
Өз ье зар'ьм, әз дьхазьм пешда ьәрьм.

У пионер б әшқ у дьл ьатын пешиа тә,
Готьн, wәрә вьра, тө ьәвала фькьр фрә,

Ч к тө бьхазн, әме бьгьиньн, бьдьн тә,
Бәсә, чьқас тө бе кәлик, бе гәл буй!

Ж we р'оже чар сал тәмам дәрбаз бун,
Бу колхозван Зина мәйә, ч'ә'в қәмәр,
Дьхәвтә б дьле т'әмьз б шәгәр,
Хүәйя ә'мре т'ә'зә, Зина мә шаһьл, диндар.

Institut kurde de Paris

Р' О Ж Е М Ы Н

Өз дәрбаз бум, ж к'әвшәне хр'ә-хали,
Ж гонде бехвәй у мәлул,
Баве мьн, әз дбрьм бтырс, зур' бун,
Өм др'әвиан, дчун, мә хвә жи нзан бу бәрб к'ө.

Ч'әве мьн б ьср, хунева т'ьжи,
Дора мьн т'ьжи щназ, мрьн у к'әти бу,
У куч'к жи бе хвәй сәр ханиа к'әти бун,
Дкьрн кузә-куз у тьме бе хәв бун.

Өм ж к'әвшән к'әр' у лал дәрбаз дбун,
Ведәре зәвиед б ав зува ьшк бувун,
Ведәре хуна гәрм гол грти, сәкни бу,
Ведәре мьрн ьәбу, нәр тышт храб буй.

Өзман жи нә рази бу, б ә'вр у бе тә'в,
Өм вәстнай бун, бр'чи бун у т'ақәт к'әти,
Ле әм т'ме др'әвиан б ләз у беқәват,
Б риа гәләк чәти, ж дәшт у бание бе мәри.

Ж ван рожед зәлулә у б хун,
Р'абун сәр п'иа п'алә, гөндие хәбатчи,
У вана алт' кьр, вәбу шәвәқа т'әзә,
У ьат Октиабра Сорә азадар...

Баве мьн дыша, банзда мәйдане,
Гази кьр, гот,—лао, әм аза бун

Иди дэшит-к'эвшэне мэ наминьн бечандн,
Зутре мале мэ we хэбэ өса жи нан.

Мэрв кө р'эви бун ч'иа, ж ч'иа вэгэр'иан,
У ж гэлнед к'ур, ж меша хатн,
Гөнд чекри минани Щерге мрщана,
Р'абун көлилк дан у хешнай гредан.

У баве мьн гот,—хэр'э көре мьн,
Бхунэ, хин бэ у баш өлм хьлдэ,
Өм иди брчи, тэзи нагэр'н,
Өм иди бе кам, бенан наминьн!

Мьн к'теб, қэлэм у дэвт'эр хьлда,
Чумэ мэк'тэбе т'эв хэвалед хвэ,
Өз т'ьме хин бум у хэвтим,
Wэки ж хэвале хвэ шунда нэминн.

Ньа гөнде мэда мэ колхоз чекрийэ,
Хэвата хвэ жи эм пешда дьхн,
Хэватрожед мэ хэр йэки жи хэйэ,
Б трактор-машинэ к'эвшэне мэ т'жинэ.

Хешнай хэр дэра бэла бунэ,
Ч'иа у бани к'ьнше хас хвэ кьрийэ.
Өмре т'эзэ көлилк дьдэ б хэвата мэ,
У б худана тэ гөл вэдхн.

Ле чахе дбэ евар у тари,
Өм бэрэв дьхн л клуба хвэ т'эзэ,
Сталине Мэзн жи б мэр'а хэвэр дьдэ,
Туе бежи қе Ленин жи сэкнийэ, сэрк'арие дкө.

У ам дбъен у дуса ын дбън,
Нав мэк'т'эба шэр'е снфеда,
Wэки ам чедкын э'мре т'эзэ, баш,
Исанэте т'эзэ, бе снъф у бе хэм.

Institut kurde de Paris

МАРО

(Т'эршмэ ж Г. Туманиан)

I

Өвө гонде мэ, кө к'обар,
Нав знарада мьж грти,
Гэлие к'урда, дэв знер,
Дэст дайө бэр э'ниа хвө,
Фькре дкэ мэлули,
Ч дхазэ, нзанм...
Өм л ведэре п'арезе нахөн
У б дьле эшц, дөө'ае дкын,
Һэрро өм дчн дере
Ле һэрт'м дэр'де т'эзэ,
Һэрт'м зрарэк, дэр'дэк,
Дгыжн тэ һэрт'ым,
Ава, қөшманднөке вэр'а бежм,
Сэрһатик, кө т'ө шара,
Биранинөкэ мэлули,
Р'һ'этиө надэ дьле мьн.

II

Ж гонде мэ жортр ьэ'тани про,
Дарөки бие мэлули ведэрейө,
Ж меше мэзн өв башца биө,
Ж балт'е мөриа өв аза бйө,
Өв сөкнйө ьэла вө гәрме,
У сие дьдө р'өншбэр.

Щәwәкә ч'ие дин биә,
У дхөлхөлә л бьн ши,
Длизә нав шинкайда,
Нивро әм we щәwеда,
Чахе кӧ ж гәрме а'щз дбун,
Әм дчун, дк'әтнә аве.
Тә'зи, б к'ома шай.
Б қирин, қижин
Мә длист у әм дбәзиан,
Д нав хизга р'әнгр'әнгида
Йан жи әм пәй мьнмника
Др'әвин, ьлк'ина мә бу,
У ьәрт'м, wәхте wәстияй,
Бьн ши даре т'әк'да,
Мәлул р'удьншти сәр кәврәки,
Сәр т'рба Маро.
Мароа бе бәхт зу мьри,
Тӧ ьәвала зар'отиа мьн,
Чқас мә листиә бьәвр'а,
Мә ьәв ьзкьрийә у ьәв к'ӧтайә.

III

Маро жи бу, дәләл бу,
Тәзә әw нәъ сали бу,
Чахе р'ожәке дӧ р'әши,
Ғатн мала wан меван.
Чахе кӧ сьни ани,
Т'ьжи дани бәр wана,
Готн,—әм зә'ф разинә;
Т'әшта wә т'ьжи нан бә,
Дәре wә ьәрт'м вәкьри бә,
Әм нан нәхwәзн ж wә,

Хвәлие бдын мә ж мала хвә...
Wi чахи баве Маро
Арақ стәнд
Стәкана wi т'ъжи, гот:
— Ә'мре тә бә, хвәде...
Нишан кьрын Маро,
Данә шван Каро.

IV

Карое швани ч'най
Әw шван бу тәр'ки,
Wәхте бәжне днер'и,
Саw дк'әтә сәр мәрриа:
Ле хвәсиа wi гәләки
Ғәрт'м ьз дкьр ж wi,
Маро жи зә'ф же ьз дкьр,
Әwe дгот, башә, Каро,
Мьира кәррож тинә,
Канфет, к'шмиш у сев...
Йәке жи Каро б ьсврзә
Ғат б дәф у зөр'нә,
У Маро хәмланди,
Т'әмәзи авити сәр сери,
Ғ'нә дәсте we хстын...
К'әшиш хачва ьат
Бәр дере, да сәкнандне.
— Тә хвәйе вей, лао,—же ььрси?
Карое мә гот—хвәймә!
Маро кәр' сәкни бу т'ьме,
Бав жи ьат we ә'йде,
Wa дәә'а ле зә'ве кьр:

— Аше тәда, т'ме сре бә,
Пшта тә кәла мтин бә...
Ле к'энге кә готн «брын ва»,
Әше брын мала заве.
Данә мер Маро,
Данә шван Каро.

VI

Б кърна фә'лчие нәп'ак,
Б нвисара ши, ч'рина ши,
Дьле we, шаьл бр'ин,
Доне гөр, пира щәдө
Б неп'аки, нета храб
Ани л к'ьнще веда...
Әш т'ө кәсәки нәбьист зәлал,
Т'әне бука т'әзә ьати.
Маро ь'ыз нәкър ж мере хwә,
Р'әви, пашда ьат мала баве хwә.
Әш ьат гриа б кәл
— Әз начм щәм ши,
Әз ж дна хwә ь'ыз дкьм,
Әз нахазм бьвм жьн.

VII

Бав we сәьәте ьерс бу,
Әш к'өта у го:
— Дәрк'әвә ж мала мьн, р'у р'әш,
Тө пашда мә нәньер'ә,
Льнге хwә дьа данәйнә мала мьн,
Тә наве мьн храб кър...!
Маро бгри, руйе хwә грти,
Әш ж свдәра баве хwә дәрк'әт.

VIII

Баве Маро бәри дае,
 Маро р'эви ж Карое шван,
 Брчи, б к'ынше қәлши,
 Әw ында дбу б р'ожа.
 Дқәфли б бәләнгаз,
 Л бәр ошахе хәлқе,
 Йан жи дгәр'иа т'ьме,
 Л дәште мә, чоле.

IX

Гәләк мәь дәрбаз бун...
 Ж ч'иае пеш шванәки
 Р'оке дәнг да мә:
 —Бзанби, wәки wa
 Б к'ынше сор қизәк
 К'әтә р'иа хар гәлида...
 Әм ж гөнд дәрк'әтн,
 Дур сәкнин ж трса.
 Мә дит, wi гәлие мәзнда,
 Чава дгәр'иа у қижиа,
 Баве Маро кал буи,
 Де дгәр'иа, шин, гри,
 У Каро жи зәф гриа...
 Мароа мә мър у чу.

X

Ле шниазе we бе бәхт
 Данин бәр дарәки,
 Ж гөнд дуртр, ь'әта иро,
 Гәйә дарәки нә шин буи.
 Бьн wi даре т'әкда,

Ч'элэкэ к'уре ле к'олан,
Бе дер, *бе патараи*
Маро данни б'онд'ор,
К'евре р'эш жи т'эршанди,
Анин—данин сэр we.

XI

Мьн зэ'ф дит'яэ, чахе б гри,
Де б т'эне, б кьнше рэш,
Куз дбу сэр жи к'еври
Дэй Маро дк'ьр
— К'е т'ө к'өшт'ай, Маро шан,
К'е нфр'и к'ьр, Маро шан,
Тө р'эви к'ө, Маро шан?
Wэрэ, wэрэ мал, Маро шан!
Р'азай, р'анаби тө, Маро шан,
Дьа б'шиар наби, Маро шан?
Өw куз дбу, сэр жи к'еври,
Дэнг дьда Маро.
Хунке ду дк'ьр, мум дшх'оли,
Гэлэк wэхт, ж ч'иае дур
Өw дбр'ци, б т'эне,
Өw шэва тэ'ри.

ШӘР'ДОЕ ГЕНЩО

БӘРБЬ ГОНДЕ КОЛХОЗВАНИЕ

1.

Ғавине т'әзә дәст пекьрьбу. Дәшт у зозане Сәр-
ьәде: гәли гөһер'а, мерг у чимана ыла хәмле хwә
нәшеландьбун, дьгөл-гөлин.

Свәке әм р'абун өса зу, wәки т'әзә к'әw к'ә-
тьбу све, бажаре Р'әwane дь хәwa ширьнда бу, т'әне
хр'ина дәнге трамва, йе кә хәртъм wi wәхти бәри
гышка слав ль соқаде шьмшаткьри дькьрн, кәбар у
сәрбәст, хәрваз, бәрбь сәре бажарә жорин ыльдьк'ь-
шиан, наше шунда вәдьк'ьшиан ә'гит у дәрбдаре
завод у фабрика бәржер, бәр б сәре бажари жерьн
ыльдьк'ьшиан.

А ведәре, ьун заньн, чьдав фабрика у завод
ьәнә. Б сьре, л пәй ьәв, оы! ь'әсав т'өнә...

Гэло к'е ж вә дитьбу бажар'е Р'әваней бәре?
Өгәр тә ван самед пашын нәдитийә, тә чьқаси жи
б зен у срафәт би, чәтын карьби наски...

Әв кьрасе кәвни, ьзызи зуба ж хвә шқьтан-
дийә веда авитийә, шәвтандийә.

Нья, п'ыр' хәмлийә, сор гредайә.

Коч'ьк у сәра, бьрщ у бәдәна, гиганте әждьба
сәри данә сәр ьәв бьльнд вәкә ч'иа.

Бьрщед бәдәв, баг'е т'ор'кьри, соқаде шьмшат
б дарә хәмьли говәнд гьртнә, т'әв дьлизн, оь! д we
говәндеда, ьун заньн, чьқас ә'гите дәрбдар ьәнә... Б
ордие гран, ь'әзар-ьезар мер у жьн, қиз у хорт...

2.

Бу виқина машина мә, ду л пәй хвә кьрә рез,
соқақ-соқақ фрқаз кьр.

Чәнд дәқа шунда әм ж бажар дәр бун.

Машина (автоа) мә р'у вәкьри бу, мә чарнька-
ле хвә фреқәт дьдит, ле машина мә өса б зәри қь
дьбу р'убаре ә'рде, тә қәй дьгот әвә, we ьлпарки
ә'зман бә.

Хеләкә еп'ещә әм чун. Т'әзә тә'ве да, п'әнщә
хвә к'өта нав сәра ч'иа. Риа мә, вәхта хвәда р'иа
дө қонаха бийә, ле ньиа, дәқә дьжмьрин.

Щерге гөнда к'әтьбун пешиа мә, ьнәк әм д
навр'а дәрбаз дьбун, ьнәк д к'еләкер'а.

Дурба зәлал хөиа дьк'ьри гөнде бәр п'ала ч'иа:
щи-щина дуие тәндурә қөлп-қлөп ьәвраз ььлдьк'ьшиа
бәрбь ә'змане шин, д нав ьәвәда тәлп дьгьрт, л ьәв
бәла дьбу л сәр гөнд дьсәкьни.

Wә'да гьиадруна гөнде ч'ийә, хәбат л к'әвшә-

не сосналистие дык'элэ, э'гит у дэрбдаре колхоза р'эв
гьртнэ чарнькал, қир'ина хортанэ, шынгина к'елән-
дпайэ, дыстрен к'лама колхозейэ ыэршар.

Машина мә мина бруске қы дьбу б ашаки,
нава сәэтәкеда навбр'и да 60 километр р'е, 60-и да
л пешна мә вәбу вәлатәки т'эзэ.

Әм сәр Аг'баранеда дықөльбин. Гөндәки ыса д
гәр'әка фрәда п'әр'вәдайэ, өса, чаҫа гәләк гөндед мә
бунэ ыи қрарй, ле наве Аг'баране д қыр'нада ыатийө
гликьрне, гәләк нәһ'ие Әрмәнистане у Закавказе, гә-
ләк наве гөнде ыәв нзаньн, ле әҫ гышк б ыәвр'а наве
Аг'баране р'ынд заньн, чьма к вәхта хвәда Аг'баран
гәлеки шундамай, тарнеда бийө, лома жи, гава к гә-
ләк гөнди у бажарване Әрмәнистане қар у қсурданө
сәре ыәв, әва ыьрса ыана вәк'ланданэ, — «Тө көр'е
Аг'бараней, бөфәми, нәзани, сәр ы'ышки, сәргәдани».

Ү'әй гьди! зәмане мьни шир'ән, әва әҫ гөндә,
йе к нола қиза ыккөрә л бәр мрәза, ле нышкева вәх-
та хвәда р'ур'әш бубу, кәси поз пе нәдыкьр, же ыз
нәдыкьр, әва бажаре ч'уч'ьки бәдаш чәнд сал пешда
гөндәки кәвнк бу, ле нья, тө вәрә ынььер'ә, төе
гәләк нәш у ньмуше т'эзэ ыьбини.

Быр'ш у бәдәне вөдәре жи сәри данэ сәр ыәв:
к'архана мәрмәр, завода шир, ы'ымам, фр'на нан, аш-
пешханэ, меванханэ.

Чар-чарнькале гөнд дәре баг'а т'эзэ нькандьнө
ыьни гьртнэ, шин бунэ, л ыьмбәре авае диванхана
у қөльхдара, гәр'әкө п'ыр' фрәда, б сре у қөйдә, ыә-
ла парва дар нькандьне. Баг'әки сәйране т'ор кьри
өса чекьрнө, вәки мәрвь ы'әҫас-ы'ыжмәк'арө ле ынь-

ьер'э, ч сәре wә бешиньм, эз ньзаньм к'ижане бе-
жьм, wәки сьфәте Аг'баране ә'йанкьм.

Дө дәфә шунда әмә л нава Аг'баране бун, л бәр
дәре дишанхана мәнз.

Р'ожа р'әһәтиә бу, ле дишан вәкри бун, wәкә
бист мәри л бәр дәре баг'че т'әзә сәкьнибун, мәсл-
һәт дькьри, дө-се хорта бәри һәв дьдһн, йәки севәк
ж дәсте һәвалә хwә р'әванд, фрқас кьр, ж нав ван
дәрк'әт, йе дһн данә пәй, ле нькарьбун быгртана,
хорт чу дур сәкьни, дәстмала хwә ж шеба хwә дәр-
хьст, сева хwә т'әмьз кьр, дурва дәй л һәвалә хwә
кьр, wәки быбинһн, әw ә'йиннати ванр'а сева хwә
шири-шири да бәр гәза.

— Wә гьртә хwә, гот йәки ж wана,

Л бәста һьмбар wәкә дәһ-донздәһ хорта һәспе
һ'әсьни ви али ши али дьчәрхандһн, өса сәрбаст, қәй
тә дьгот зькмакида л сәр ишта ван һәспа мәнз бунә.

Б мьле р'асте к'еләка ч'әме спи авай һәбу, мьн
бәре хwә ж листке хорта гөһаст у хwә л авайе т'ә-
маш гьрт.

Авай нә п'ьр мәнз бу, ле шьк'ле ши нишандьда,
wәки б моше техника пашьн һатйә чекьрне. Л бәр
дәре авай wәкә шәш-һ'әфт автөмоби л пәй һәв сәкь-
ни бун, һөндөр авайда чар гоше башқ-башқда сьнә-
ти т'әшкил бубу ж чар қсма, се снәтханада кәс т'өнә
бу, т'әне дәзге чекьри, л сәр һәр дәзгәки шур'ә-шур'ә
һәщәт у п'әргәле һостатие т'әмьз у т'өндрьст дьбьр-
қин. Р'ожа рьһәтиә ван бу.

Д һәр от'ахәкә снәтеда йәк сандьқе ду — дәрмана
дар'да кьрибун.

Т'әне ж сьнәт'хана чара шьнгина чакуч' у знда-

на дьһат, гава к эм чунэ һөндөр, хэбатчия б тэма-
миа хwэба бэре хwэ дан мьн, слав л мьн кьрьн,
мьн слава вана вэгьрт.

Фир'э-фир'а к'урма һ'эдада бу, приске спи ви али
ви али дьпэкиан, хортэки сэрбэст сьр'ники фр'уна
ж к'урме дэрхьст, да сэр здан, дө хорте дьн б
qr'ане йөк п'уте һатнэ нав ч'э'ве һ'эсне сорбуи.

Эз незики т'энэкчия бум.

Һоста, ви вэхти аqас собэ ч һэwалэ?

Бона мэк'тэбенэ; эм гэрэк вэхтэкэ кьнда 250
собэй тэмам кьн.

— 250-и, ч һ'эсабэ? нэһ'иа Аг'баране 60-65 гөн-
дэ, аqас жи бра мэк'тэбе ван һэбьн, ле аqас собэ?
Мэ һ'эвэки һ'энэк б һэвдө кьрн, у эз дэркэтым чум
базара Аг'баране. Ведэре гэлэк жьн у мер л һэвдө
дьгэр'иан, ч бежи нанибун, р'ун, п'энер, һьнгьв, һек,
мришк, савар, брьнц', к'ьнц у мьдас, сук һатьбу хэ-
мландьне, һэр гөндики колхозван: эрмэни, көрманц,
эщэм һатьбуээ суке.

Һ'эwаса мьн б сука Аг'баранер'а дьһат, эз мэ-
т'эл мам, чьмки э'мре Аг'баранеда эw ч к мьн бэр
ч'э'ве хwэ дит, т'ьште т'эээ бу, чьмки эз зуда нэчу-
бум Аг'баране. Ньһа гөндиа, колхозвана гьртьнэ
р'иа дэwлэмэндбуне, эwана дьһа стөие хwe л бэр
кулака хар накьн, ж вана шот у нир р'эща накьн.
Эwана хwэйе к'эда хwэнэ, хwэйе изн у азайа хwэнэ.

ҚАЧАХЕ МРАД

СӘМӘНДЕ СИАБӘНДР'А

Ғива т'әзә хрхале тә,
Гөл у сосын бәрп'але тә,
Өз һайрана рһале тә,
Щаһаһра синге бука!
Нава мерада тө т'аши,
Тә'ва гәши л гедука!
Ж бәнгзе тә зьманлалым.
Стәйрка зер'ин we гәшдбә
Синге к'өрде к'әләш дбә
Ньсла Сталинр'а хаш двә
Сәрфниазе кал у ч'ука!

WƏЗИРЕ НАДРР'А

Бьн шушеда данйә шык'ле ви бәр мьн,
Худанәкә сар дак'әтйә л сәр мьн,
Әв дык'әнә, әз мьр'узьм сәба ви—
Мьн дпър'сә, әз надме шаба ви.
Бәреда әм бра бунә дьл ь'әлал,
Ноли шр'ке аве ж канйа зәлал.
Wәхта б ша, әв дмәшйа нав баг'а
Ноли бра дьда ь'әмуя т'әмйе хвә!
К'е бавар дыкьр, wәки қәзйа бе амьн
We шлә'ткә, хорте талйан-ь'әба мьн
У әв бәжна назькә у назани
Текә хөре халйа сарә бәйани.
К'е баваркә, wәки әв нав мә нинә,
К'е баваркә, кә әв навежә «сәвал»
К'е баваркә, бьн халйеда дем зәлал!
Әз сонд дьхөм вьра л бәр шык'ле тә
Ж ьорйа четр к'әне ьәр'о әкле тә
Б эвинти wәт'ән ь'ьзкьн швета тә,
Миасәркьн әм ьәр щара нета тә!

МЭЙАНЭ

Оизка дэлап тө, Мэйанэ
К'е ь'эжандиэ бешика тэ?
Ж ч гөла нава баг'а
Тэ ьунайэ гөрдэна хвэ?
Гөлийе бэдэw, р'ож у шэв
Л бэр р'ое дч'брусэ эw!
Дьбө, кө ж Дилбэра Фэцие Тэйра
Бэдэwйа we тэ же ьда?
Йан адана—wэлате мэ,
Ноли мехке баг'е Дэлмэ,
Бу шэмала п'энце р'ое
Гьртэ ж тэ у хэвхэвке!
Л стөе тэда дэстмала сор
Сэрда харьн ч'э'ве тэ мор,
Ноли гөла, ь'эwаса тэ
Б эвинти ьэрцар сэрэ!
Тө жи зани, ч мьскэнэ
Навда шин буи, ноли гөла!
Тө жи зани шай ьэнэ
Щэм мэ т'өнэ искина дьла!
Дэ тө ььлиз, дэлап ььлиз!
Шабэ, ноли гөлбахана,
Бун ььстьрен у дэнге зиз
Бьра дэре ж п'ала ьана!

WƏЛАТЕ ШЕWREP'А

Дьчъмэ гөнд ж бажер,
К'əwшəне гөл дьбье,
Ж адана тəмэ т'ер,—
Мьскəне мьни шевре!
Wət'əн-wət'əне тə —
Канье аваз л сэр.
Машоqьм л р'ь'ане тə
Л рəзе тəй нэдэр!
Тə гəла дəв гелида,
Тə еwра заре дибə!
Wət'əне мьн тə зилда
Б к'əбрəkə т'əзə.
Ж к'əзар тəрйе т'əщбəти əз,
Ж дьле wани ет'ун,
Фьр'и шабун педа бу р'əз,
Педа бу гөл—wəбун.
Тə ьлда ви шайри
Ж тəсь'иде хвай т'əзə
Мьqамək данийə wи—
Мьqаме ь'əбa тə.
Сэр тəда тем б тал
Тала мьн тəра к'ьлам.
Бьч'ук, щаььл у кал
Дьшиньн тэр'а сəлам!

ГОНДЕ МЭР'А

Тө гөл вэдә дэлало,
Ж дәст қәвата зор.
Нә йе бәреп гондо,
Б бан вәбуи жор.
Әw нини, тө әw нини,
Wәхта к'уви бум ж тә,
Д мьн бу к'ере хуни—
Тужә ноли ньждә.
Әз бир тиньм пайзе,
Бәр тә'виа л бәр гөле.
Бьн ньвежа дара гузе
Тә әз шандьмә чоле.
Ле ь'ощәте әз ньзаньм
Т'өнә қәлли щәм мьн,
Б к'обра тә әзи щаньм
Йа ширьнә б амьн
К'әwшәне тә гөлдаи
Трактор нака дьқужә,
У шәwқа тә'ве б шай
Сәр тәда дьр'ьжә.
Чьнгьр'е тәп һәвда
Әw бунә дәшт, чиман
Комсомол we нав р'әзада
Дьхәбьтһн б гөман.

Ньа вэхт'а днььер'м
Л к'эвшәне тәи ь'эвас
Гьм шамә, ььми т'ерьм
Ж колхоза тәйә хас.

Institutul kurde de Paris

ЖЬНЕ WƏЛАТЕ ШЕWRЕР'А

Б газйа wə у шабуна дьле алав
У wəлате э'мре аза ьунə д нав,
Хушкно, аqы у qəлəма мьнə зьрав
Шькьл дькьн wə у бəжна wə деме гəлавл

Мьн нас дькьн? бьре wəмə эзи т'усьз,
Нав п'еч'əке Советстане эз хвайкьри,
Хушка мьнə нав wəлате т'əwри дəнгьз
Бешика мьн ь'əжанд дəлал у ь'зкьри.

О, хушкно! т'ьфада мə шайə у ь'зкьри!
Əw чəwa пола wə qəймбə ь'эта-ьете!
We же бьвə зəр'эта мэйə нəалт'кьри—
Зəрəта Сталинə, кə дьбинə мə'рифəте!

Бира wə те, хушкно, айке дьле qула;
Бира wə те qəт'ла бəре—п'адше урьс;
Бира wə те хунт хушка, к'əрба дьла;
Ж дьле мə дььат бина барута мьз.

Бира wə те, сəр мə бьнд qамчийе пола,
Ле дəсте бəга qьнийате мə дь'ьншьранд,
Ж ььшта мə ч'əрм радькьрьк, ноли зола
У тəйаг'ə хwə, жинна пашьн мə дьк'ьшанд.

У əм бубун к'ьвава пə'тийə л сəр агьре
Анщахи дур дьмьмьли ноли ч'ьре.

Мә дь'эмьланд пашьн—э'мре чэтын
У ьивйебун дэре бьнар-бьра мэзын!

Ньна, йэк wэ шофер, йа дьн пилот д э'змана,
Нун дэрбьдарьн, нун сэдьре колхозвана.
Изна wэ жи нька ьымбарэ пзна мера,
Баве Сталин ани сери эв цьрара.

Өм шайша нак'ьшиньн ж, т'ө к'эса,
У чедькьн социализме б дьле бэ'р
К'и цьлэ'ткэ, дэст дьрежкэ wэлате мэ ша,
Өме пьште ле бьшкеньн—ле технэ багэр!

Institut kurde de Paris

ӘИДА ЙӘКЕ ГӨЛАНЕ

Ж шымаә'те б финшана сор
Мьн ь'оба гәрм же ьлда.
Тиренца т'әва жер ьатә хар,
Шабунәк к'әтә дьле мьнда!

Шәмала к'ар р'ьжйа ә'рде,
Бина гөлане т'әв we те,
Мина кәвре бьр'и тә'те
П'ела мәриа дьчә те.

Дьчьн у тен п'еле мәрйа,
Кал, шаьыл, бьч'уке дәст дйа,
К'ьламе брьжә ь'әму гәйя
Бьра тә бьстьрен ь'әму шйа.

Зьминәкә гран к'әтйә ә'рде,
Дәнге шей зиз дьчә дьне,
Гәвал к'ефбьн ьун we ә'иде,
Ә'ида аза, рөһ'е дьне!

Таде халйе мә ж ьәв вәжанд
В мьле қөррәйә нәалт'кьри.
Ә'гитед мә дьне ь'әжанд
Дәст ьөнөре хвә ь'ьзкьри!

Әм кә лнге хвә давежнә шйа
Дәст давежнә ч п'ешәй,
Наве Сталин дәнг дьдә ьәр шйа,
Сталин готи,—мәра шай!

ӘИДА ОКТИАБРЕР'А

Б'азар т'өлә ә'мр дьшхөлә у бәнгәзә тә тинә бир.
Быст у нәъ сал, ноли дөр'— лал к'әг'бе бешин дит
т'ьвдир.

Ж тә вальдйә у қал бунә қәьрәмане мә п'аргал,
Йек бой Wәт'ән шәр' дькьрьн ноли Ростәм-Зал!
Т'әк тә шуштйә б к'отаси искини у ә'мре т'ьси
Ч'әве нәп'ак, дьле қомси, дәсте зорей ә'өр'ньси.
Әз бир тиньм се салйа хwә-р'әва пашьн хун дк'ьшйа.
Щнйаз сәр кәв л бәр тә'ве, хуна кө л ә'рде пьжйа.
Де әwладә хwә давит у дәст давитә т'ьвнгә
Дчу типйа у шәр' дкьр, кө ььлата зөлма ьнгә.
Әз бир тиньм нава қәт'ле ә'мре к'очәр у кәрманшйе,
Нив бәйани, ььни фәқир, шьдарә дәст л сәре ч'йе,
Л бәр сөр'е, л бәр шое әw гаване гөье гөнда
Тә дәйн лекьр, ши т'ьььнг ььлда к'әтә т'әвйа р'ожа
тәда.

Чи мәр'а бу т'әсйәта әк'ьл у бе фәйдә дәсти нәдай,
Чи мәр'абу әw ә'мре кьн ььн зеранди, ььн ледай,
Чи мәр'абу ч'әве л дәста, нәфса брчйә қьша грти,
Йак ч'ук тйеда нәсәқьр'и у рожа хwәш қәт нәдити!
Әм бир накьн ши ь'әйаме, хәдәр нава дәльк'а;
Мә т'охьме бәхте мруз др'әшандә сәре сука,

Б қар'але нава мала эм дьгәр'йан л гедука,
Wәки дәрән эм ж we п'арса ч'ер' лекьри л бәр дәрйа,
Кө ьлчинә азайа ша, әw ч'ә'ве л дәста, ч'ә'ве, кө
зерйа.

Нья, wәхта дньерьм, бәнгзе мәрйа гөлвәдайә!
Гонде, кө бәре дьхәньқи нава тә'рйа мьжа сәқьр'
Б ь'әзар ләмп'е електрике, нья әwi шәмал дайә!
Нья трактор гөр' дқужә л сәр ә'рде дәwраи қьр'
Си сале к'әл қәфәса тәда эм дәст тиньн вәре р'әза!
Ноли бә'ра бе сәр бьни, wәлате мә си п'ел да хwә,
Бәр п'еләкеда пешда чунн, ь'р п'еләкеда ә'мре аза.

Institut kurde de Paris

Т Ә И А Р

Гәлие к'урда, Терек дьләмә б гөр',
Гәш һәр аһа бһар дәрте ж бөһөр',
У қалч'ич'әк бунә хәмьле титал,
Шьрьке спи—аве канһанә зәләл.
Һе те хане тһһе щәнге пьш зһнар
Кола тәһй-т хвәра кьрийә йәк вар
Л we дәре, шһһе кө дөжмьне бәди һар
Дьхаст ч'ә'лкә жиин, азати, намусе,
У хәлқе ч'һһа текә қуле ә'мр мьр'уз.
Ле р'өк'нада һаве кала у бава
Б газһһа хвә гөр'ә, ноли алава
Тә'ми дьдан—хайкьн дьлада к'һне,
У вәт'әнда фашиста бьднә тәһһне,
Кө һамусе дькә поле кори—п'уч',
Һьм дькөжә заре дәргушә бе суш.
Дәнге даһка дәрте шһрьн у баш,
У дьбежә һ'ьзкьн вәт'ән, б һ'өба хас,
Чәва вана же һ'ьз дькьр б һари,
Чәва вана әв хай дькьр дһһари!
Ле дәви р'е бһн сһһа дара чһнар
Қазахәк дит, ноли тә'ва п'әнщ шәмал;
We дьһуна гәвләзе көһһке бһн
У дадани сәр кәвре т'ьрба әвин!
Б дәсте һоста, һан қәләма һөһәдар,

Б ы'эрфе зер' сэр мэрмэрда бу шэмал
Сэрхатйа ви; «Мерхасйда ыат кӧштын».
Хэбэр кемьн, хӧ сэрхатйа ви гышки
Наньвисьн б ыекела зу дани —
Лазьмэ вэхт—к'ыт'ебе ы'эзар бэлгани.
Вэ'дэ жи дьчу, ноли мэрыва дьливи
Бэрб we р'оже, кӧ алт'кьрын дьхани,
Пире нэрма вэгэриа бэрб қизе
У готеда б заре ширьн, к'елма де:
„Бежэ дэлап мере тэйэ, йане бав
Өскэр кӧшти, кӧ дьбарини ысър-ав»?
—«На, на... әв ывалбу нав қале,
вэхта ыруск дьч'ьрусн л п'але,
У дэште мэ хакьрбу хелйа рэш
Хвэ вэдышарт де дэргуша хвэ нэхаш,
Ноли кӧр'ка, ж тэйре дэщали қарт'эл.
Вэхта әрде дькьр газп, нэ'лэ-нэ'л,
Чэва ыриндаре хэдари бэт'ы'ал;
Ҳатэ шэм мэ ж ела Өлэгэза дур
Хорте Тэйар б сьфэтэки гэлэк нур,
Кӧр'е кӧрда, п'ыр' фьр'асэт у к'эмал,
Дэви б к'ән, хала сурэтэ шэмал.
Ви ш.ро дьк'ьр сэрхатйа хвэ евара,
Ноли шарур, дьбылбыланд ж дара
Ж әмре хӧ у шаьылтйа мэ ә'йан
Ж хэбата нав колхозе бу ылйан.
Рожэкэ сар, зипк дьбари әрде,
Ва гӧнде мэ, тӧ дьбини we т'әпе,
Өм ырабун у ч'ьркинйа сар дьыат,

Өрд у э'сман һәр аийава дньват
Ж дэст бомба, гөлла, т'опе һар,
Йе ко зипьки жорда дьһатнә хар;
Мәри һькарбу сәри дәрхә ж типйа
Һәр аийава гөллә гөрти дьзукйан
Шәнг гәләк бун, ле т'ө шара шәнге wa
Нәқәһийә л т'ө дәвра, л т'ө шйа?
Паше фритса кьриә гази у һәвар,
Бәрб мә һатын әw шәлате хунхөр,
Ж ван читәк к'әт, йа дьн рабу у қижйа
Хуна ван жи л ә'рде сар һьхм пьжйа.
Ле л бәр мьн шәш фьритсе бе амын
Ж ши рабун у бьр'кьрын қәста мьн,
Мьн агьр кьр. йәк к'әт, йе дьн — we шу'нда
Гөллә мьн к'әт ә'рд сьншьри бьн мьнда
Бәр ч'ә'ве мьн э'сман бу ә'рд — зьвьр'и
Ронькаи бәр -бәрә тәмьри,
Әз бәсте мам, ноли мәйт'е дәмьни.
Кьзбәте м н йәки дәсте хwә аланд,
Әз к'ьшандьм — бузе бьрин бәр'канд,
Мьн ч'ә'в вәкьр, қижйам ноли гөра ч'йа.
Дөжмьна зу әз дьбьрмә аийе хwә
Ле вьр Тәйар, әw Тәйаре дьл шәгәр
Банзда шьра — һәрчар көштьн б р'ька гәрм
У әз аним, ле һьшкәва бу гөр'ин
Танке «Пьльнгь» сәр мәда зу дьхөр'и
Лә'зәк мабу, ле we шунда хө зани
Ньһа тәра шьрон дькьр ви шани.
Тәйар вьра бу п льнг-ки шьцук,
Минәк һьлда — мьч'ьқибу дәвда т'ук,

У шуьки бәрб һәждаде б ләзи,
Мин гьреда л бәжна хвәйә нази,
Хвә авитә бьн танк бьә'лун, ә'рде ма!
У алаве т'әвше ши зу да бәр хвә.
Бәре жи һәбун ә'гит, мерхас у бәдәв,
Ле мере ва дьбу нета хәвна шәв,
Әз тәвзьим, ж мьн дьк'ышйа хуна ал.
П'ор' сәре мьн бубу пәнире р'ичал,
Мьн де ани бир—де ширьнә у дәлал;
Ньзам чьма вәхта мьрын бәр ч'ә'вә
Те бира тә әвинтияа де у бавә—
Мәрьв т'ьре әв мьрне һесабә.
Мьн т'ө лә'за онда нәкьр хвә гөман.
У ч'ә'внььерйа һәвар у газйа дьмам,
Веда дькьр бәр ишьда хвә думан.
Ко һесабьм ж фькра дурә у нәхер,
Ле т'әвше Тәйар, әв Тәйаре ноли шер,
Бәр ч'ә'ве мьн дьбә хае шьлә'те,
У полара дькә сәфәр һ'өщәте.
У әв шьра мьр, ә'гите мә.

Ле we шунда һәвала әз аним мал,
Брин сахбун, к'өта бу сәфәр у қал.
К'е ч'ә'л к'ола, әв хохвә к'әтә ч'әле,
Ноли һ'ьрч'а к'әти т'әла нав дә'ле.
У нака мьн кьрийә қәсәм у қәрар,
Һ'әта сахьм р'у дөнийәе, әз һәр шар,
Ж кәлилке нөһ бьһара мә рәнгин
Әз Тәйарр'а текьм һекәла бәнги.

Ҳатнә хар чәнд ьесыр ж ч'ә'ве пире
Бәрб қизе чу у әвинти готә we:
«Тәбийәта мә дәвләтйә, дәвләти!
Ж we дьвәлдн ә'гит вәлате мә гьшкида
У қәвзәк гөм вә жи чьни, гөле ал
У дани сәр т'ьрба хорте мә—Тәйар.

1947

Institut kurde de Paris

ӘТӘРЕ ШӘР'О

ӘТ'АР У АВ

Ава зәләлә р'әнг ьешин,
Ғә дөхөлхөли шорда тей
Бәсә бькә ьәвар у гьмин,
Л бәр тө те авдане әк'ын у зәви,
Л дәште колхоза ь'әму али,
Ғивиа тәнә р'әз у қьниат
Әве л тә бьвнә ави
Тө шендки бәрб вәлат.

Шәм вә дьниа шәв у р'ок,
Ғин шендькьн вәлате мә
Бәр вәнә завод у аше бток.
К'аре ж вә дьстиньн колхозе мә.

WƏTƏNE MƏ

Wəлате Советстаней дэла,
Б ьəбуна мəзын тə буий бə'р,
Тə шəwq вəдайə чəwа шəмал,
Тə б р'əк'əнба буий мьлк'е шəбар.

Тə wətəне мəй гəлə ширьн,
Л нав тə əм дьхəвтьн б ч'ə'в у гава
Б сəрк'ариа ь'əсне полə Сталин,
Тə ширьни мəр'а ж де у бава.

Wətəне мəи мəзын шер у зор,
Əм тə хwəй дькьн-мина шера
Ҳəнə нав тəда л ьəзара əгит
Тə мəр'а мьлк'и диса ж мəр'а.

Тə wətəне мəй ə'сыл дə,
Дəрбе хəдар ж мə бəрб дьжмьн.
Əwe кə хьрави бəрб тə бə.
Тə wətəне мə, ширне мə.

Ә'МРЕ КОЛХОЗА

Әм к'ар-һәбуна мал жийне,
Т'вқиә ә'мре шай л р'у дьне,
Тәмам гөнди у һәр бажар'ван
Б we һәбуне дивнә қайл у хьне.

Б хевата социалистейә ә'зиз,
Чәва б мь'өбәт һәвр'абьн хорт у қиз,
Т'әв-һәв шадьвьн б әшқа дьла,
Йан жи wәкә һ'зкрьна орт'а дө бра.

Ә'мре к'өбар т'әв шәмале,
Пешда wәрәқ дьдә сал б сале,
Хәват дқәдә б қәwәта токе,
Кьрна дән р'ожа дькьн р'оке.

Л сәр ә'рде, бьн ә'змане һешин,
Б гаве мәзьн дқәдьн план,
Б сәрк'арна һөсне пола Сталин
Социализмә иди мәр'а зәман.

ОИЗА БЭДЭВ Б ХВЭ ХЭВАТЧИ

Б мезэкрна эшқ у дьла.
Кэзие зер'ин л сэр мьла,
К'обар-к'обар нэ дьмлмьли,
Бэрда бэрдайэ шотэк гөли.

Өв қиз нинбу, щөмалэкэ зэр,
Ж фабрике дьатө дэр,
Мина шклэки л дк'ана,
Гөли жорда ьатбунө сэр бстана.

Б'өшэс те б we р'евачуна мэш,
Ө'ниа кэвэр деме фьрэ қэрқаш,
Мэри нэ нан бхөө, нэ аве
Т'эне л we бькэ славе...

Дле мьн б шабун к'элиа,
Ақьл у сөвда ж сэре мьн фьр'га,
Б we қизька хэватчиэ дэрбдар,
Өз шаш у ь'эйри мам бэндөвар,

Мь дьле хвэ зэвтнэкр,
Чумэ пешие, мьн же пьр'скьр:—
— Wэрэ бежэ мьн гьлие р'асти
Тө ж к'едэреи у ж к'ө ьати?

Б змане нәри левед тәнък хәбәрда
Ҳеди-һеди әһе шаһба пьр'се мьн да,
Б гьли у хәбәрдана һейә ширьн,
Әз өса шадьбум, р'өһ'е мьн буву гөле бин.

Шофер авто да сәкнандые,
— К'әрәмкә!—го, автое да р'уне!
Р'әнге автое дьбрқи к'әск-шин,
Дәрк'әтбу ж завода сәрнаве Сталин.

Ж ши ордам р'абу Гөлизәр,
Автоеда р'унышт дестур хвәст,
Т'әзә әз бумә дьл храв у сәүдасәр,
Мьн т'ьре хәһнәкә, мьн дитиә б қәст.

Әһ дитьна қизейә б қимәти,
Мьн ж һе һьлда мә'рифәти,
Л бәжьн бале қамате тәмам,
Әз шида шаш у һ'әйри мам.

Әһ қиза көрманщә хәватк'ар,
Б сәда қиз крбунә дәрбдар,
Б болшевики дькьр хәват,
Б хвә жи бжартибун депутат.

БОНА НАМУСЕ ЭВ ХОРТ ЧУ

Ве т'арега чыл у йэкада,
фашиста н'е хвэ л гёбе хвэ да,
Вэтэн мэй мина гёла гэш
Эвана авитьне лэпе хвэйэ р'эш,

Эв фашисте германэ лэп гөр,
Мина сээд бърчиэ у бе ёнр,
Даданэ сэр вэлэте Советстане
Ле б хвэ к'этьнэ нав қэбрстане.

Б ёнре Сталине Мэзни пола,
Щэндэке фашиста манэ дэшт у чола,
Эвана хвэ данэ щербандьне,
Л сэр ч'эрме хвэ ьатьнэ ё'нщр'андьне.

Эв шэр'е сэр Сталинграде,
Чарнькал джмын ьадьате,
Л фашиста буву ьэвар,
Эв т'аланчibun мина сэе ьар.

Эв хорте лейтенанти т'унсыз,
Бэрб джмын вэкрбу агьр у бэйсуз
Джмын л к'уча ьэ дьгэр'анд
Щэндэк л сэр щэндэка вэлдгэр'анд.

Фашист ьатьнэ р'ақэтандьне,
Ви шэр'ида хорт ьатэ кёштьне,
Ордна болшевика ьшум ледан,
Б милона ь'эйфа хорт ьлдан.

К Ә W E

— Бер ыа бер, пэз да бери,
Дэргистие we л эскэрие,
К'өфйа б лqав хэмла сери,
Н'эвт сал тэмам бу ч'э'внэьер'и.
Шынг ыа шынг ыри ба да,
Б р'энге qич'к мылк зэнда,
Дэста у п'еша к'эда ширин,
Б эшq у ы'эwas дкө гмин.

Мина гөла л зозана,
Кэw б хwэ qиза колхозвана,
Бэр чадра гөwрэ сисэ,
Qиз б р'энга л тэйсэ,

Дэв у драна хэбэрдане,
Гөлие р'эш л бэр qэйт'ане,
Wэрэq длын морие наринш,
Хэмл ыатиэ сэр к'тане.

Б ордама ч'э'в у гава,
Ә'ния кэwэр дэwса зер'а
Намус хwэйкриэ wэкэ г'э'ва
Сурэт сорн дэм-дэмер'а.

Кэwa бэдэwэ ә'сыл задэ,
Әw гэрдэна халэ у нишан

Зер' л сери бунә шә'дә
Хорте қмәре ле бьвә меван.

Хәвата ширин дайә бәр хвә,
Ҳ'әта бәхте we же нәбр'ә,
Наве меркьрне найнә сәр хвә,
Хорт ж әскәрйе вәнәгәр'ә.

Л намуса we бәләдн хас у хам.
Сәр дстрен дьниа у өм.
Әw сәрк'ара ферма колективе,
Шәмал ддә wәкә р'ож у ьиве.

Әw синг у бәре хали дәфт'әр,
Ҳевшандиә бона хорте әскәр,
Намус нә п'әрәтйә, кө әw бк'ьр'ә
Ле әw дур у к'ур хвәр'а дфкьрә

Сурәте we сор т'әви халә,
Әшқ у мь'өбәт же дбарә,
Кәwa бәдәw комсомолә
Нав хәвате әw дәрбдарә.

Мина гөла л сәре Ч'йа
Мь'өбәте дкә дьле ь'әмиа,
Әвиниа дьла дкә бетал,
Л сәр култур'е әw биә ь'әвал.

Шәвәкә пайза wәкә шәбар,
Wә шәве бе гөман р'аза қиза дәләл,
Л сәр к'әт ь'сәкә нәнас,
Әw шида бу ав у р'өсас.

Ж хәрибйе меванәк ьат,
Дәри к'өта б дьле р'ьә'т,

Щарәке нәрм гот:—Кәве
Дәри вәкә л меване шәве...

Кәве ь'эзынг р'аьшт б дле к'ур,
Дәнг л бәр гөһа бу хәвна дур...
Диса нета хорт к'әтә дьле we.
Е, го,—к'е гази мьн бкә ве шәве...

Хорот л хвә нани ск'ан,
Щар майн дәнг да, го,—Кәве шан
—Ғьшнар бә ж хәве...
— Әзъм меване тәй шәве...

Чу дәри вәкьр Кәва қиз,
Ж дәрда чу әв хорте ә'зиз,
Б дитьне ьәвдө назкьри,
Бе қәйас ьәв ь'әмезкрн...

Б А С Э Қ Ә Л Ә Н

Ле әw чәwа дьлбун нәь'әлиан,?
Йан полавун щидә нәт'әқиан,?
Хьравбә ь'але бәре у т'өнә буне,
Әw жи бәранбәр бу wәкә мьрьне.

Баве Злфой бе инсаф,
Әwi р'өье хwә данибу мәидане,
Қьрар кьрбу у дьхwәст қәльне зә'ф,
Бона қәльн у қиз фротане...

Әw р'ожә, хазгиниә руныштинә,
Хәбәрдьдьн ж қәльне Зьлфо
К'а we чьқас қәльн бьстинә,
Ле тькә-тька дьле севдинә.

Әw баве бе инсафи у бекер,
Т'әне нав қәльн бьр'и дәь зер',
— Го қеләне мьн жи чьл миңә
Ҳәси у зин жи йе р'испинә.

— Е, ж кә бинә севдине бәләнгаз,
Ә'ианә, wәки нақәдә әw мьраз,
...Р'е у нет л севдин бунә қат,
Хенши wi қәльни диса ьәйә се хәлат.

Хорт занә мал т'өнә л бәр дәри,
Қиз жи занә әw мьраз начә сәри.

Өw әдәте кәвни бедәйас
We к'ө бьрәдә әw мьраз?

Хазгини ж мал дәрк'әтын п'охсидә,
— Е, го хьравбә әw наве л сәр тә.
Өв шьхөләкә нәләдә бе ит'барие,
К'е б қәләна ь'әта ньяа т'ер хварие?

Злфо д ь'але хвәда кьрә п'орә-п'ор,
Т'әзә дьле we бу п'әләт' агьре сор.
Севдин ахин кьр б к'әwгьри р'абу,
Дьле wi ж ахрие зә'ф сар бу...

Диа we қиза дәләл,
Сәр мере хвә бу ь'әвал,
— Го мьн кьрие мә'ре нивкөшти
Бона тьмайа дьне, әw бәдәw

Диса wәк'ьланд диа пир,—
— We әwқа қәлан к'ө бинә?
Өw бәләнгазе фәқир,
Ле қизьк ашкәла wi дьстинә.

— Мерьк, wәрә гөна мәк'шинә,
Мьраза ж ьәв мәқәтинә,
Инсафа нәһәдие жи набә,
Бьра қизка мә мьраза шабә.

— Набә! Һерс к'әт әw бе иман,
Де у қиз щидә ььшбун у ман...
Қизе ж кәрба т'әши ььлда у бада,
Ле дьле we б агьр мина к'уре ь'әдада.

Хорт дьхwәст қизе бьр'әвинә,
Ле т'әк мерәйә пышт-бә'за wi төнинә,

Баве қизе бе исаф
Қиз дьфрот б пэз у дэвар.

Әу қиза хэмыли ж сор у гөлаве,
Щер' ьлда, б к'өбар мәшиа аве.
Севдин дит қиз we лэз те,
Әу ьадика берб we чу, сәре р'е

Әвана т'эв чунэ сэр кание у бэр зьнара,
Диса б к'эф у ь'энэк wэкэ шара...
Ле мьхбур ьэбун л сэр шан...
Б өвиние тьр'с нэдьбатэ бира шан.

Әвана өса хwэр'а кьр т'ьвдир,
Ньшкеба шьк чу дьле дайка пир,
— Ы, гәло Зьлфо, чьр'а ә'глә биә,
Дьвәк әwe севдин ьәвдө диә?

— Е, чьбкө ьндава хwәда зәф дьтьр'сә,
Заньбу т'эв севдин қиз ә'глә бу,
— Го wэй,— тә wәрә әw бе иман пе бь'ьсә?
Р'абу қәста кание кьр у бәрбе чу.

Ҳә хәбәрда хwэр'а у дахwшиа жер,
Газикьр нәрм:— Зьлфо, Зьлфия,
Тә чьр'а ьра бехwэй ьштиә әви щер'?
Wәрә, п'ор'-көр дьнна л тә ь'ьсиа!

Апе Зьлфора готьн гьлие баш,
Дьле Зьлфо бу гөла гәш...
Ле әwe ньзан бу шие севдин,
Буву мина мәрикә ә'wt'әр у дин...

Севдин иди ьлдабу салхе we,
Ҳьма нәwербу бәрбә we бе...

Ле wəxтe əwи жи занбу инглабə
Дьго ьe бьра л wandəра бə...

Əw салəк бу Зьлфо л кале буву ч'ə'внас
Ьe qəwмандьна хwə л wɪр нəкрбу бə'с.
Иди диwана аза ə'ффри ж щьмəтe,
Ə'мьр бу шай нав фрeqəтe...

Р'окe апe кал чубу нəь'йe
Зьлфо лe гəьбодарбу, к'əнгe бe?
Əwе динa хwə туж дабу р'e.
Дит, сиарəк we бьлəз дажо у тe...

Сиар ьат нава гəнд, незики мала,
Пьр'с-кьр ж дəр у щинaра:—
— К'ижанə мала Дəwрeш?
Бьнишан дайнe, əwи ажот, ьатə пeш.

Пирe ж мал дəрк'əтə дəр,
Хортəки мəьбубу сəкьни л бəр,
— Сəлам, Днa пир,—хорт гот!
— Ə'лeкьм, сəлам,—пирe гот.

Пaши ьəв ь'əмeзкьрнe,
Пирe пe ьатə ь'ьсандьнe,
Wəки əванa сəр ьəв бəнгинə,
Бəрeдa б дьлə əвининə...

Еварe апe кал ж нəь'йe ьат,
Əw жи пe ь'ьсиa у шабу
Сьбe ь'əрдaр'а кьрə к'əф у дə'wəт.
Иди мьрaзe ь'əрд əвиниa бу.

УСИКЕ БӨК'О

ЗЭВИА КОЛХОЗА МЭ

Чҗа шинэ зэвиа мэ,
Чҗа эшҗэ дьле мэ,
Тө көлилҗа гөнде мэ,
Бэҗидэ, шин бэ зэвиа мэ.

Б хэмлэ, т'җи бэ,
Сэлам тэр'а, зэвиа мэ,
Ғэр сал ьаслэте дьди мэр'з,
Тө зэви төнэ сэр тэр'а!

Вэхте бьара шин дби,
Мина көлилҗа бин дьди,
Тө зэвиа мэйө к'обар,
Тө назки, амьндар.

Ле ьавине сэргран,
Смлед тейө т'җи нан,

Чца баши тө к'эйран,
Тә разинә колхозван.

Дайна тәйә гәлә гран,
Ж чолә дбьн колхозван,
Т'ъжи дбьн ә'мбарә мә,
Тө гөмана дьлә мә.

Ләма жи әм шәв у ро,
Әшқ у к'өбарн кәрр'о,
К'лама тә әм дстрен,
Амниа хwә тә дсперн.

Чца шинә зәвиа мә,
Чца әшқә дьлә мә,
Тө көлилка гөндә мә,
Бәждә, шинбә, зәвиа мә!

800 САЛҢА МОСКВЕРА

Сәлам, Москва ә'зиз,
Гөмана дые мә,
Ронайа ч'әве мә,
Нәфәса бәр мә,
Тө кайа ә'мре мә,
Мәркәза нета мә,
Стәирка ә'змане мә,
Бажаре братийе,
Тө сәршерйа жиина мә
Көбарйа вәт'ане мә!

Ж ч'ийәе Әләгәзе
Мын көлилк анийә,
Рәнг-рәнг, б'әму бина,
Ж ши ч'ийәе, кедәре
Дьфрйа т'әне тәире
Симьр, көбар, фронә.

Наве ч'иеә «Әләгәз»
Колхоз спи ж бәрфе,
Нав көлилке хәмьланди,
П'атше гәлйа у кайа
Шәде бәре у ньә.
Каламер, дьнйа дити,
Ч'йәе блнд—сәр спи

Әв көлилкед, кө мын
Бона тә анийә,
Изна щьмәта
Мәйә бәре бин.

Изна әмре кәвн,
Әмре зәлултис,
Йе бьн бәрфа ьәта
Ҳ'әтайе гьран.
Нәпәдйаи, сәрм, сар
Т'өщара шин нәдбун,
Нә бьнд дбун,
Нә бин дьдан, нә рәнг.

Т'ө щара т'әве гәрм
Недкьр әв изна мә,
Тө кәс нәдшәшьти
Сәр ван рөьбәра,
Ҳ'өкөмәта бәре
Гөь нәдьда вана,
Нәхәндйа, беәхтәрийа.

Аша, бьн те'ва тәйә
Гәрм рөьрәгм, ронай
Бьн шәвҫа тәйә зәләл,
Бьн дәнге Сталине
Мәзьн, бав у бра,
Әв көлилк ьешин бунә
У рабунә ньәа
Бин хөш бунә, көбарн.

Бьн азайа фьрәй
Бьн канститусйа ронай,
Әв көлилк хәмьландьнә
Ч'ийа, шәв, канйа у голи,
Говәнд гртьнә,
Дәв к'әньн, ша двьн,
У наве тә дьдн.

Щасьме п'ехәси шван
Иди нахөвтә бона
Дөвө тьрш, зькәки нан,
Иди навежә—«А'х.
А'х, пьшта мьн, бавө»!
Әв пешда ьатиә
Нав щергед мәрйа.

Бона Сталине мэзын,
Бона тә—Москва
Бона вәт'әне мәйә
Ҳзкьри у ширьн,
Тәв һәвалед өруса
Украина, Белоруса.
У гәлә мьләтед өса
Әм жи рабун п'йа
Топ' бун ж гөнда гәлийа, ч'ийа,
Ж банеара у ь'әму шийа.

Мә сонда мэзын харьбу
Соз дабу Сталине
Әзиз у Мэзын
— Һ'әта джмын алт' нәкьн,
Һ'әта йера хө аза
Нәкьн, тө рөхәт нэвын
Б хуна хөвә сор
Мә әв соз қәданд
Вәдәки чәтьн у зор:

Ньба лаиқи мәрйе
Алт' кьрнә бәрәмбөр
Һатьмә ә'ида ь'әиштсьд салиа

Тә бьвиньм эз к'эиран.
Тө, Москва, гөлгәш,
Ж синге Әлэгәзе—
Ж ч'ийәе бәрфа қәрқаш,
Анийә кәлилке бинхwәш,
Йе бьн тәва тәйә
Җзкьри, гәрм у хөөш
Вәбунә у гртьнә
Гәли ч'ийә у канйә
Анийә тәр'а п'ешк'әш!

Хатре тә, бажара ронкае
Тө назьки, тө сәркари,
Иро нинә мә тө бир ани,
Әв кәлилка тәр'а ани
Наве тә, сәр левед мә,
Қәwат у нет бин бона мә.
Б наве тә у бона тә,
Ме алт дьр нәйаре тә.
Әw, наве тәй кәбар
Бин сьвк, чәwa бьар,
Незики дьле мә, амьндар.
Рийә хөәр у дур незик дьр,
Бәрфа қөрна дь'әлинә,
Ч'ә'ве джмьна дәртинә.
Бә'ра һәбунейә бона мә,
Бав у браәйә бона мә
Өлм у зманә бона мә.

Әз, wәкиле щьмә'та мә,
Диса we бемә щәм тә,

У көлпекед тәзә биньм,
К'уч'ед җе тә бхәмлиньм.
Р'ык'не ронкае, өлма.
Хөәстьна мьн әвә, кө
Җ'әрт'ьм бьсәкни тө
Җ'әзар-Җ'әзар қөрна,
Шәвҗе, ронай бьди
Җәтане мәра.

Гөмана дьле мә,
Ронайа ч'әва мә,
Нәфәса бәр мә,
Тө канийа ә'мре мә.

1947

МИК'АИЛЕ РӨШИД

ПАЙЗА ЕРЕВАНЕ

Найзә, найз һеса у һенек,
Чқа бәдәшә әв шәһәре мә,
Баг'е we зер'ын, баг'е we рьндын,
К'иә мина мә бәхтевар у ша!
Тө, шәһәре мә, чқа бәдәши,
Чқа ә'зизи тө дьле мәр'а
Ах, ч бьхази, һ'әму жи тәр'ә,
Рөһ'е мын тәр'а, дьле мын тәр'а!

ЗЭВИА КОЛХОЗЕ

Зэви ч зер'э у ч бльндэ,
Баки тэньк we сэр'а дьгэр'э,
Зэви дь'эжэ мина бэ'рәке,
Шан, өса ьеди, назьк у ьеса.

У комбаин нава зэвиа зер'да
Ьеди те-дьчэ у нан дьдэ ьэв..
Шан, чқа зэ'фэ исал нане мө
Сэва wi нани к'и нахэвтө!

С Э Р Э Ш Э М

Һәшии Шьнди

Руп'әр

1. Дәстәбрак	3
2. Москва	17
3. Д нава стәрка Әләгәзе (Т'әрщма ж А. Исабякян)	18
4. Әләгәзра " " " "	19
5. Бһара һешин " " " "	20
6. Ләтифә (тәрщмә ж Сармен)	21

Әмине Ә'вдал

7. Зәвпа колхозеда	28
8. Бһара хвәш	29
9. Фридәчиә Ә'гита	30
10. Л у р и	31
11. Ә м	32
12. Б һ а р	33
13. Пионеран	34
14. Л у р и	35
15. Бәщәщк	36
16. Пионер	37
17. Лауке дәләл	38
18. Нав агрда	39
19. Гәмие мә	40
20. Бо намусе, бо вәтәне	41
21. Б ө к ' о	42
22. Қса щмоата әрмания (ж А. Исакиан)	69
23. Надое дьлк'ти	70
24. Диса Һат бәр ч'әве мьн	74

Մէզիր

25. Կազլ	75
26. Կլաма մԻն	76

Մասме Մալил

27. Երևան	79
28. Կօր'е мԻն	81
29. Գօлана сор	82
30. Զ и н е	83
31. Բ'оже мԻն	85
32. Маро (тәрцмә ж Ի. Туманиан)	88

Մэр'дое Генцо

33. Բәрбь гօнде колхозвание	94
---------------------------------------	----

Գаҷах Мрад

34. Տәмәнде Сиабәндра	99
35. Բазире Надрра	100
36. Мәйане	101
37. Բлате шврер'а	102
38. Գօнде мәр'е	103
39. Զьне вәлате Шеврер'а	105
40. Әйда йеке гօлаие	107
41. Әйда Октябрер'а	108
42. Тәнар	110

Ә'т'аре Մәро

43. Ә'т'ар у ав	115
44. Մәтәне мә	116
45. Әмре колхоза	117
46. Գиза бәдәв б хвә хәватчи	118

47. Бона намусе эв хөрт бу 120
48. Кәве 121
49. Бәсә қәлән 124

Усике Бәк'о

50. Зәвиа колхоза мө 129
51. 800 салға Москвер'а 131

Микаеле Рәшид

52. Пайза Ереване 136
53. Зәвиа колхозе 137

Institut kurde de Paris

INSTITUT KURDE DE PARIS
ENTREE N° 353

Редактор: Сармен
Кор'ектор: Гарегин

ВФ 03884, т'эмбө 568, тираж 2000

Идара нәшрхана Һөкөмәте, Ереван, 1948 с.

Institut kurde de Paris

Вън 5 м.

Coll. h.
Amicus

Institut kurde de Paris

κ